

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek

PROSJEKTPRESENTASJON

*Oppgavebesvarelsen består av 4 separate
hefter i liggende A3-format.
Jeg anbefaler å lese dem i rekkefølgen
som er gitt her:*

Nå leser du følgende hefte:

1. PROSJEKTPRESENTASJON
2. STEDSBESKRIVELSE
3. TEGNINGER BIBLIOTEK
4. ARBEIDSPROSESS

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek

Masteroppgave i arkitektur ved NTNU

Norges Teknisk -Naturvitenskapelige Universitet

Fakultet for arkitektur og design

Student: Hanna Landfald Hanssen

Veileder: Nina Haarsaker

FORORD

Om valg av oppgave

I min masteroppgave jobber jeg med et nytt bibliotek i Harstad sentrum.

Valg av sted og program har bakgrunn i et ønske om å finne ut mer om det naturlige lyset, hvordan det former omgivelsene våre, både landskap og bebyggelse. Da jeg i forberedelsene til masteroppgaven ble oppmerksom på at Harstad bibliotek trenger nye lokaler, syntes jeg at både stedet, med store variasjoner i dagslys gjennom året, og biblioteket som program, kunne være utgangspunkt for en spennende oppgave.

Problemstilling

Hvordan kan en ny bygning bidra til å styrke, synliggjøre og tilgjengeliggjøre bibliotektilbudet i Harstad?

Hvordan kan bygningen løfte frem kvaliteter ved stedet, og kvaliteter ved stedet bidra til å gi bygningen sin identitet?

Hvordan kan det naturlige lyset - og fraværet av det - virke som arkitektoniske kvaliteter?

Om arbeidet

I mitt arbeid har jeg tatt for meg tomtevalg og prosjektering av bygningen. Jeg har hatt to reiser til Harstad gjennom semesteret, som ga meg nyttig påfyll til oppgaven. Medstudent Zdravko Zivanovik og jeg gjennomførte omtrent ukentlig tegne- og maleøkter, for å sette av tid til noe som ga glede og inspirasjon. Det har vært veldig givende, og oppleves som en viktig del av diplomsemesteret.

Innlevert materiale

1. PROSJEKTPRESENTASJON

En presentasjon av prosjektet i tekst, tegning og bilder, med utdrag fra stedsbeskrivelse og arbeidsprosessen.

2. STEDSBESKRIVELSE

Informasjon om Harstad by og egne registreringer, som har lagt mye av grunnlaget for arbeidet fra tomtevalg til prosjektering.

3. TEGNINGER BIBLIOTEK

Tegningene og illustrasjonene av biblioteket samlet.

4. ARBEIDSPROSESS

En oppsummering av viktige deler av prosessen.

En takk

I arbeidet med oppgaven har innspill og bidrag fra andre vært av stor verdi.

Ved NTNU har veileder Nina Haarsaker fulgt oppgaven tett, og Barbara Matusiak har gitt biveiledning på bruk og betydning av naturlig lys i arkitektur. Gro Lauvland har introdusert meg for litteratur, og tematikken og diskusjonene i hennes kurs Arkitekturforståelse, har vært viktig for meg i arbeidet med oppgaven. I tillegg har Amund Lyngstad, Geir Brendeland, Andreas Gjertsen og Bjørn Otto Braaten gitt nyttig biveiledning.

Medstudenter Øyvind Lægreid, Maja Skjerdingsstad og Zdravko Zivanovic har vært gode og faste diskusjons- og tegnepartnere gjennom hele semesteret. Tidligere NTNU-studenter Janancija Arulanantham, Knut Stenvik Haatveit og Marie Sæbø Viik har gitt meg tilgang til sine masteroppgaver.

Arkitekt Ogmund Sørli i Pir2 har gitt meg innspill på arbeidsmetode i forkant av arbeidet.

I Harstad har samtaler og omvisninger med biblioteksleder Line Merethe Rubach og bibliotekar

Stine Iversen, kulturhusdirektør Peter Krarup, kinosjef Helene Hokland, kinomedarbeider Odd, Harstad kommune v/ Lene Saue, og Karsten Pedersen gitt meg innblikk i bibliotekets, kinoens og kulturens rolle i byen, samt behov og ønsker for nytt bibliotek.

Også samtale med bibliotekar Astri Fygle i Bodø har gitt meg et rikere bilde av biblioteket som institusjon og arbeidsplass.

I Tromsø har billedkunstner Kari Rindahl Endresen delt tanker om lysets betydning, og jeg hadde stor glede av å

delta på hennes og Karsten Pedersens malekurs i Harstad i februar.

Harald Seljesæter har diskutert oppgave og tematikk, stilt opp med arbeidsplass, materialer og verktøy, og oppmuntret en hel del!

Det har også venner og familie gjort, gjennom et annerledes og lærerikt semester.

Tusen takk til alle!

INNHold

S. 8	SAMMENDRAG
S. 10	HARSTAD BIBLIOTEK I DAG
S. 14	BIBLIOTEKET SOM INSTITUSJON
S. 20	TOMTEVALG
S. 24	STEDET
S. 34	NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET
S. 43	ORDPARK - NYE RAMMER FOR HARSTAD BIBLIOTEK
S. 91	REFERANSER

SAMMENDRAG

Sted og program

Harstad bibliotek er i dag en viktig formidler av litteratur, kunst og musikk. Biblioteket har materialet til å være en god og viktig kulturinstitusjon, men bibliotekets lokaler, i samme bygning som kulturhuset i Havnegata, er for små og begrenser den daglige bruken. Politikerne i Harstad kommune har vedtatt å se på muligheten for å gi biblioteket en ny bygning i sentrum.¹ Ønsket om en ny bygning ligger til grunn for min masteroppgave, hvor jeg har arbeidet med følgende spørsmål:

Problemstilling

- Hvordan kan en ny bygning bidra til å styrke, synliggjøre og tilgjengeliggjøre bibliotektilbudet i Harstad?
- Hvordan kan bygningen løfte frem kvaliteter ved stedet, og kvaliteter ved stedet bidra til å gi bygningen sin identitet?
- Hvordan kan det naturlige lyset - og fraværet av det - virke som arkitektoniske kvaliteter?

Notat fra arbeidsprosessen

I prosessen i Harstad som oppgaven er inspirert av, foreslås det å samlokalisere nytt bibliotek med en ny kino, da byen også har behov for et utvidet kinotilbud. Tidlig i mitt arbeid var en slik sammenslåing en diskusjon. Fordi de to programmene legger opp til helt ulike måter å jobbe med lyset på, og fordi jeg mener det er positivt at byens kino og bibliotek får fortsette å være to separate institusjoner, falt valget etter hvert på å jobbe med biblioteket alene, og at en utvidelse av kinoen kan skje som et eget prosjekt i tilknytning til dagens kino, og ville være et annet prosjekt.

I min besvarelse legger jeg biblioteket til et allerede eksisterende kultur- og utdanningsmiljø i byen. Jeg har idéer til grep og nye funksjoner som kan berike området, i tillegg til biblioteket. Disse presenteres kun som idéer, og prosjektet mitt omfattes ikke videre av dette.

Grepet kort forklart

Det nye biblioteket legges til dagens parkeringsplass i Havnegata, som en videreføring av utdannings- og kulturmiljøet som dagens bibliotek allerede tilhører. Jeg har gitt området navnet ORDPARK - en samling av steder som inviterer til å samtale, lære undre, tenke, diskutere, forstå, stille spørsmål, sette ord på ting, uttrykke seg, lytte og se. Her synes jeg biblioteket har sin naturlige plass. På bakkeplan åpner bygningen seg opp og er tilgjengelig fra alle fire sider. Bøkene hentes fra kjernen og ut til fasaden for fordypning og samtale. Så kan fordypningen og samtalen fortsette opp, i bibliotekets introverte kunstgalleri, der taket er vinduet - eller ut, i hagen, langs sjøen, på en forelesning på universitetet, på et arrangement i kulturhuset, og så videre, og videre.

1) Harstad kommune, "Ny kino og bibliotek?"

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek

SESONGBOLIGEN (idé)

Nye boliger for studenter, gjesteforelesere ved universitetet og gjesteforfattere, -musikere, - og kunstnere ved de årlige Festspillene i Nord-Norge, som bor i byen i perioder, men sammen gir liv og aktivitet til området gjennom året.

KREATIVT VERKSTED

(idé)

I sesongboligens første etasje er stedet for å utfolde seg og uttrykke seg gjennom kunst, for skoleklasser, barnehager, amatører og profesjonelle. Arbeidet kan trekkes ut på plassen foran biblioteket, og vannspeilet kan brukes til lek med farger og lys.

VANNSPEILET (idé)

Vassing, plasking, fugler, barn, is, refleksjon av lys gjennom dogn og årstider.

BIBLIOTEKET (prosjektet)

Det nye biblioteket blir ordparkens sted for innlevelse og fordypning i, og oppbevaring, fremvisning og utlån av litteratur og billedkunst.

HAGEN

De eksisterende trærne blir et sted å hvile blikket for den som tar en pause fra lesingen.

KAFÉEN (idé)

Å gi denne bygningen et mer publikumsvennlig program, tror jeg vil styrke området. Som ordparkens kafé, blir den samlingspunkt for alle som bruker området.

HAVNEPROMENADEN

Eksisterende havnepromenade knytter de ulike funksjonene i ordparken sammen.

UNIVERSITETET

Eksisterende universitet har en naturlig plass i ordparken som sted for læring, tenkning, forskning, formidling og diskusjon.

STUDENTBAREN

Den eksisterende studentbaren og -scenen trekker studenter til området på kveldstid.

KULTURHUSET

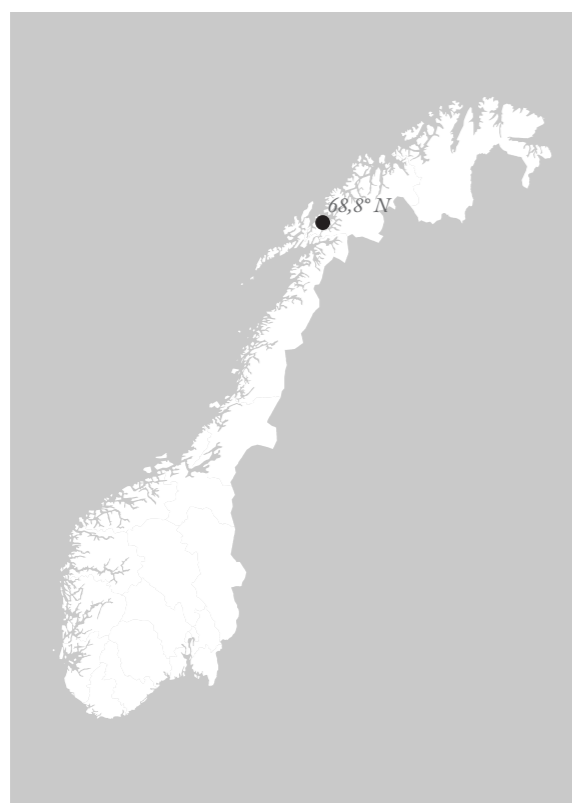
Det eksisterende kulturhuset er ordparkens sted for forestillinger, konserter og større arrangementer, med sin storsal og blackbox, og øvingsrom for byens musikere. Til denne bruken kan de ledige lokalene etter dagens bibliotek komme godt med.

Jeg legger biblioteket til et allerede eksisterende kultur- og utdanningsmiljø i byen. Jeg har idéer til grep og nye funksjoner som kan berike området, i tillegg til biblioteket. Disse presenteres kun som idéer, og prosjektet mitt omfattes ikke videre av dette.

foto av modell
1:500

HARSTAD BIBLIOTEK I DAG

Lokalisering

I Harstad.

*Det bor 24 700 mennesker i Harstad kommune,
21 000 i Harstad by.*

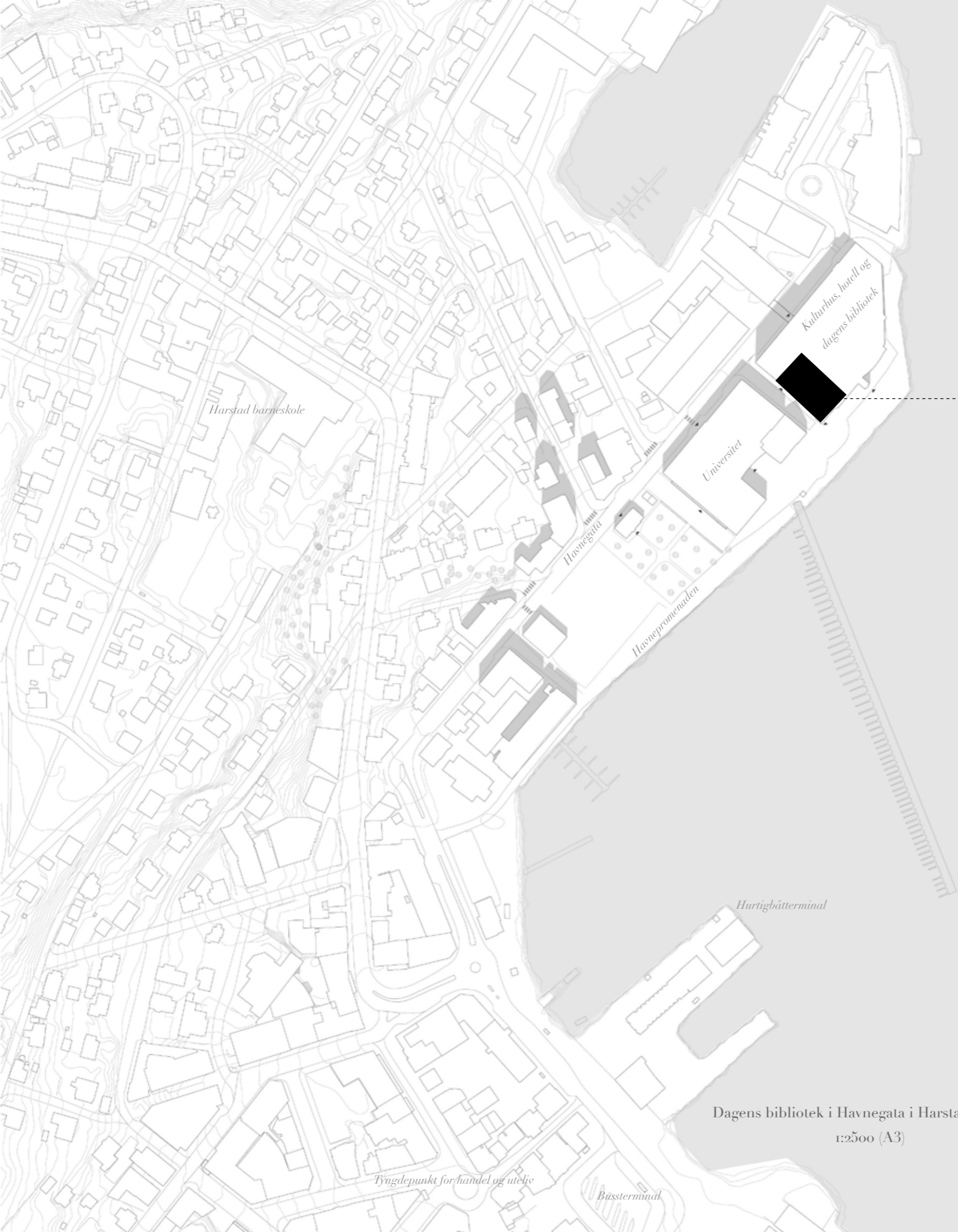
På Hinnøya ved Vågsfjorden

Omgitt av hav og fjell

*Lokaler i samme bygning som byens kulturhus
i Harstad sentrum*

*Dagens bibliotek
har sine egne lokaler
på 1500 m², i samme
bygning som kulturhus
og hotell.*

Dagens bibliotek i Havnegata i Harstad sentrum
1:2500 (A3)

HARSTAD BIBLIOTEK I DAG¹

Bruk

Biblioteket har i underkant av 100 000 besøkende per år, og omtrent like mange utlånsobjekter. Det er i hovedsak bøker som lånes ut, men biblioteket har også et eget artotek for utlån av billedkunst til det offentlige, og et særlig ansvar for utlån av musikk og noter, som fylkets musikkbibliotek. Bruken er variert: noen oppholder seg på biblioteket i flere timer, andre svipper bare innom for å hente med seg en bok - gjennomsnittlig rundt 130 personer hver dag. I tillegg foregår det arrangementer og møter i lokalene utenfor bibliotekets åpningstid.

Begrensninger ved dagens lokaler

Plasseringen av dagens bibliotek i samme bygning som byens kulturhus har muliggjort et godt samarbeid mellom de to institusjonene ved større arrangementer, men bibliotekets egne lokaler på 1500 m² legger begrensninger på den daglige bruken. Det gjelder særlig **plassmangel for oppbevaring og fremvisning av utlånsobjektene**, og dype lokaler uten mulighet for **at ulike bruk kan finne sted samtidig i gode, adskilte rom**.

Tanker om en ny bygning

Etter samtale med ansatte og omsivning på Harstad bibliotek i januar, var det mitt inntrykk at biblioteket har materialet til å være en god og viktig formidler av litteratur, for Harstads barn, ungdom, studenter, voksne og gamle, og for besøkende utenfra. Jeg ble begeistret over samlingen med billedkunst som biblioteket har i sitt artotek, med et spesielt rikt utvalg av kunstnere fra landsdelen. En bygning som åpner for bedre og mer stemningsfulle møter med bøkene og kunsten, tror jeg ville styrke Harstad bibliotek.

Utsnitt av bildet "Eventyrsuiten" av Karl Erik Harr, gitt til biblioteket ved åpningen i 1992

1) Denne teksten er basert på mine notater fra omvisningen og samtale med leder for Harstad bibliotek, Line Rubach, i januar

HARSTAD BIBLIOTEK I DAG

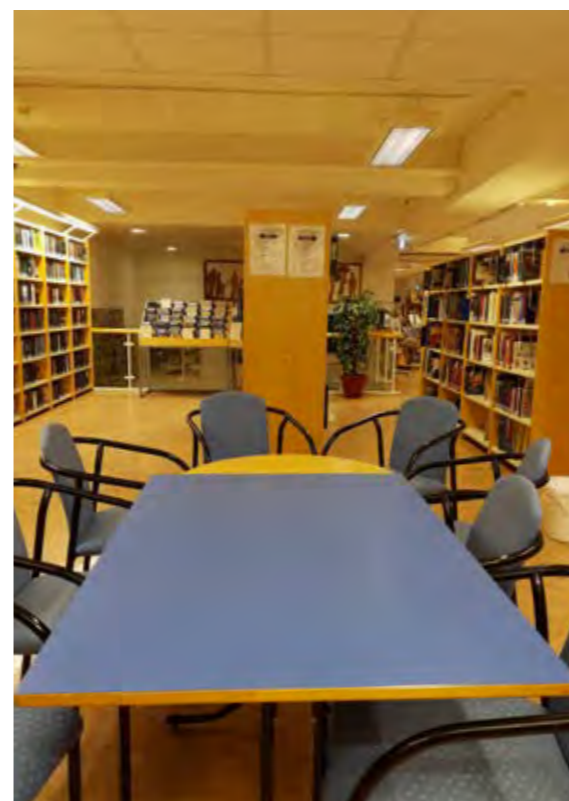
Begrensninger ved dagens lokaler

Plassmangel for artotek og magasiner

Lite egnede rom for å vise frem bibliotekets kunst

*Plasser for lesing, skriving, arbeid og fordypning
mangler skjerming og ro*

*Ulike aktiviteter og brukere i samme åpne rom
forstyrrer lett hverandre. Her fra barneavdelingen
og eventyrkroken.*

BIBLIOTEKET SOM INSTITUSJON

BIBLIOTEK

[bibliote:k]

(bygning, rom med) boksamling
til offentlig eller privat bruk¹

“Et bibliotek er en organisme for seg selv, som trenger sine egne lokaler. Biblioteket brukes 24/7, og folk føler de eier det.”

*Line Merete Rubach,
leder ved Harstad bibliotek²*

I forlengelsen av mine tanker om hva et nytt bibliotek i Harstad kan være, ønsker jeg å skrive noe om mitt syn på biblioteket som institusjon. Sitatet over er fra omvisningen på Harstad bibliotek i januar, og jeg synes det forteller noe fint om hva biblioteket er - en bygning som tilhører folket.

Folkebibliotekloven sier blant annet at:

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.³

I arbeidsprosessen min har jeg undret meg over hva fremtidens bibliotek er. Med alt materialet vi har tilgjengelig digitalt, er biblioteket som *boksamling* i ferd med å bli historie?

Det tror jeg ikke. Jeg tror boken som en ting man kan få et forhold til, og handlingene som hører med den, er av betydning for oss. Jeg vil trekke frem et sitat fra Kamel Daouds *Zabor eller salmene*, der Zabor ser en sammenheng:

"En dag oppdaget jeg at det franske ordet *page*, side, kommer av ordet *pays*, land. Den som åpner en bok går altså inn i en verden."⁴

Et bibliotek, synes jeg, burde ha bøkene og rommene til at man kan gjøre slike oppdagelser selv.

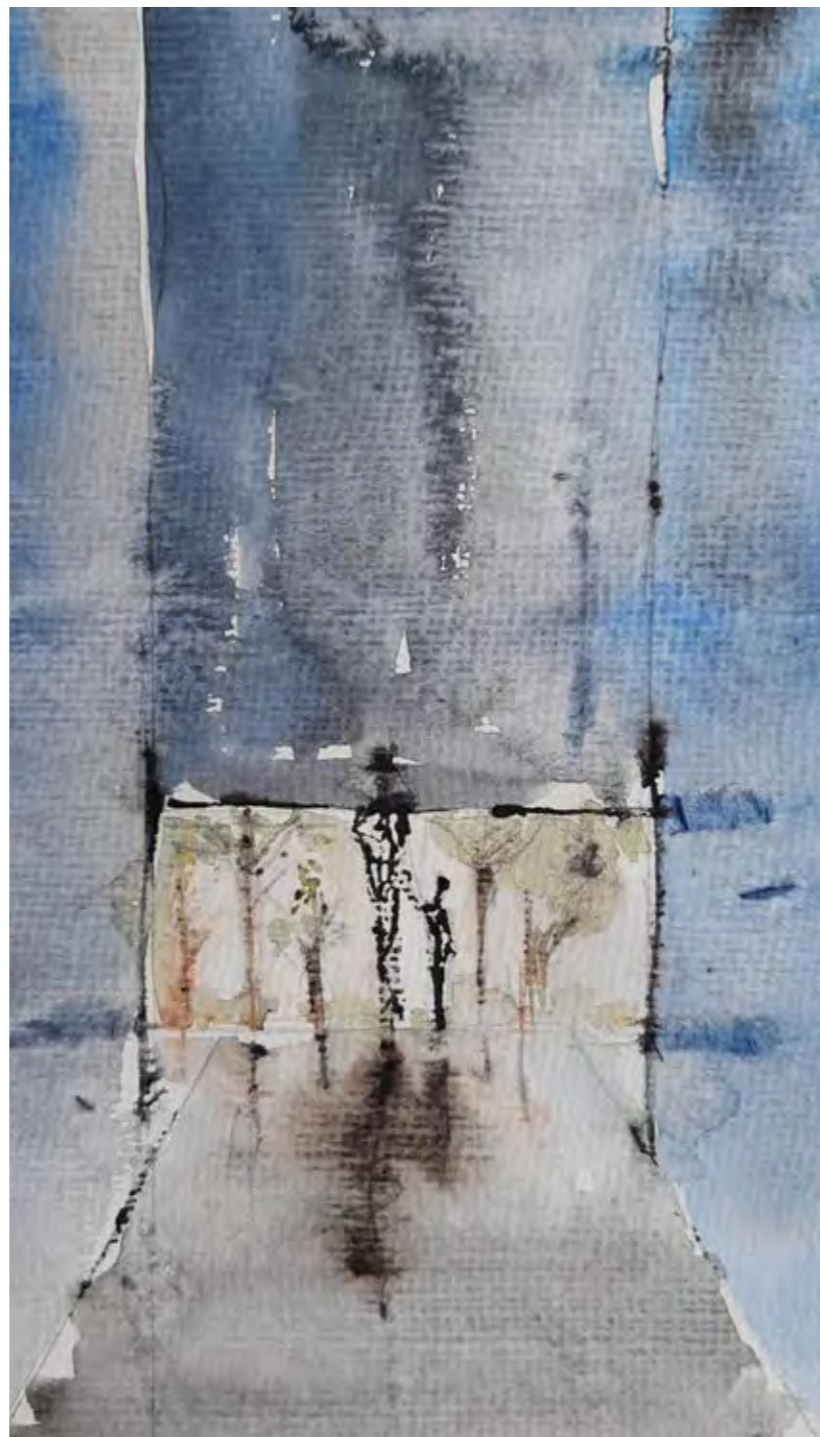
1) NAOB, "Bibliotek"

2) Gjengitt med tillatelse, etter samtale i januar

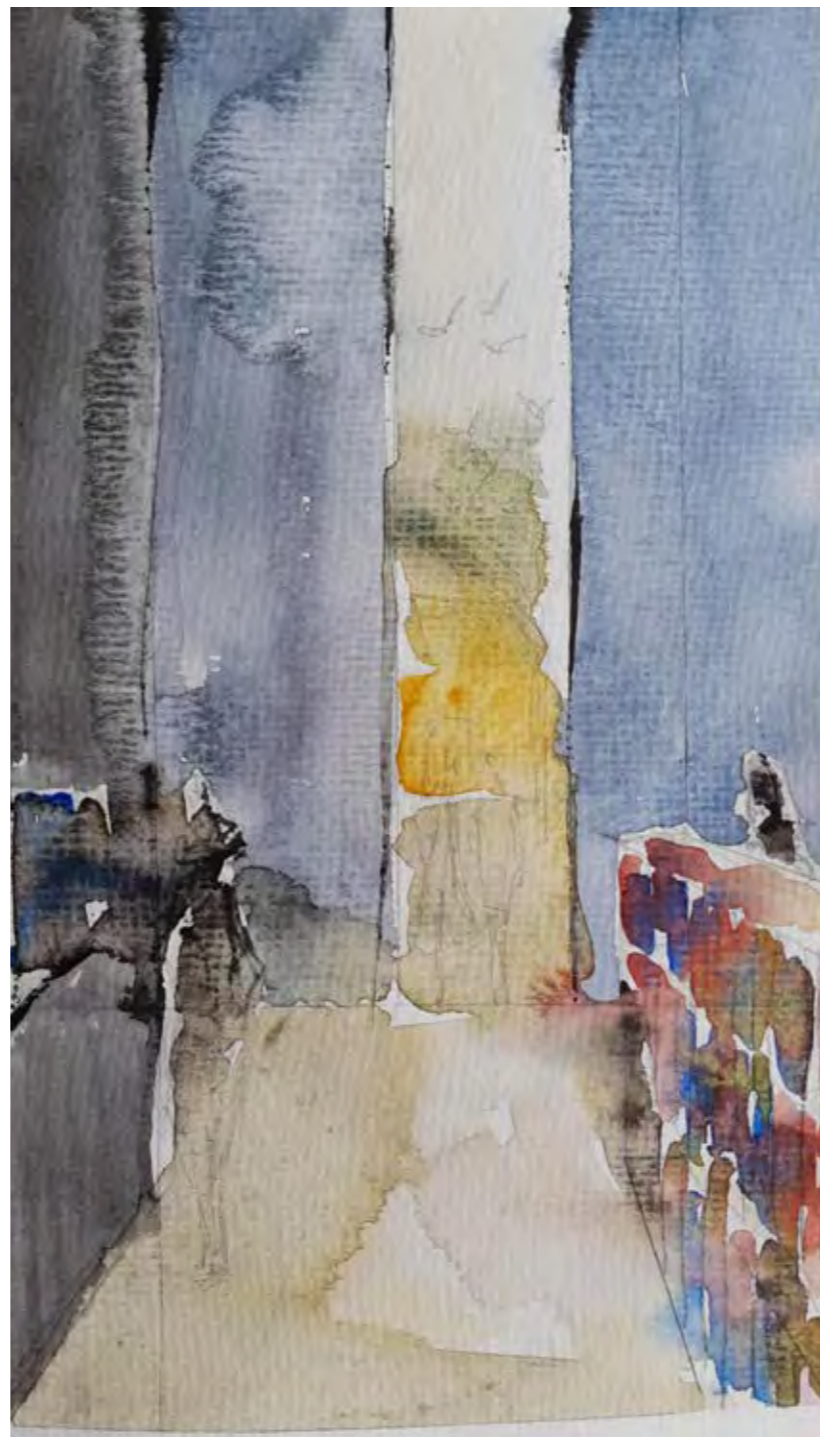
3) Lov om folkebibliotek, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>

4) Daoud, *Zabor eller salmene* (Solum, 2019), 132.

Idé om et bibliotek

Idé om et bibliotek

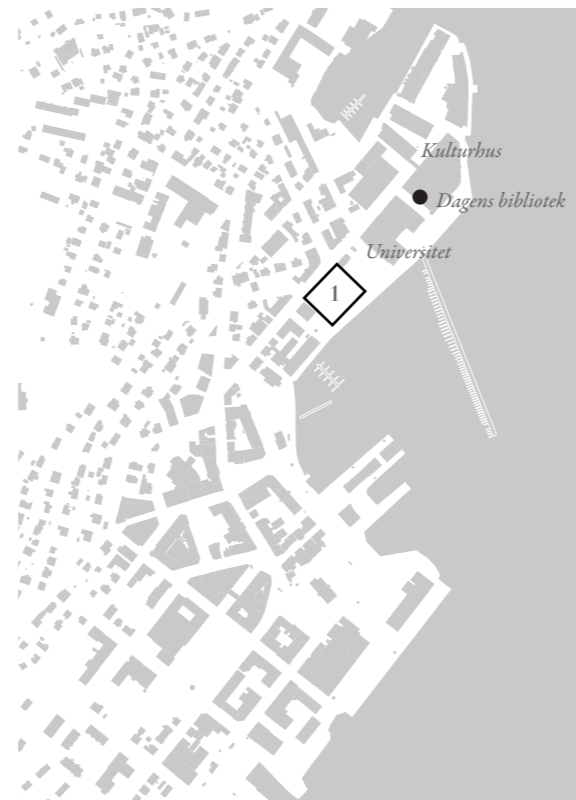
Idé om et bibliotek

TOMTESTUDIER

Prosess

I arbeidet med å velge tomt for et nytt bibliotek, tok jeg utgangspunkt i et areal på ca 2500 m², basert på dokumenter på kommunens nettside.¹

Jeg valgte ut tre tomter jeg syntes var aktuelle i sentrum, alle brukt til parkering i dag.

1. I Havnegata som i dag, i tilknytning til byens universitet og kulturhus

2. I tilknytning til samfunnskvartalet, med kino, galleri og kulturskole

3. I enden av en handlegate

¹) Harstad kommune, "Ny kino og bibliotek?"

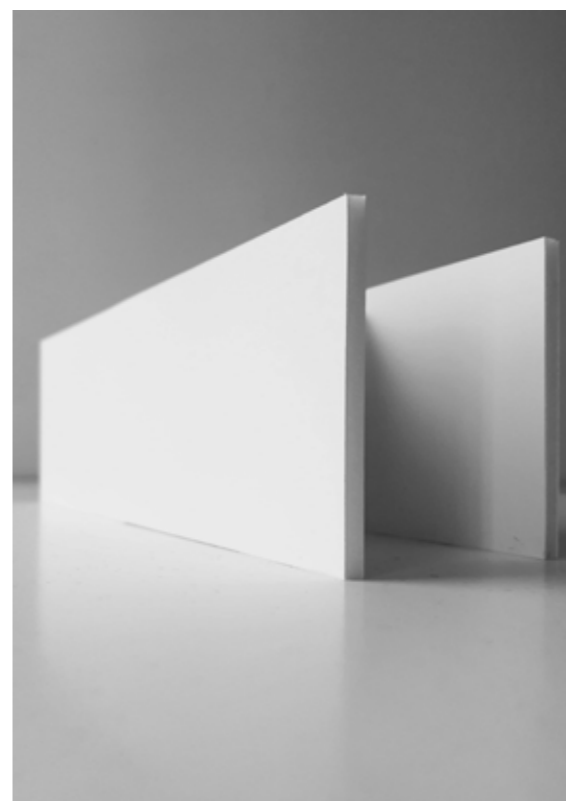
TOMTESTUDIER

Prosess

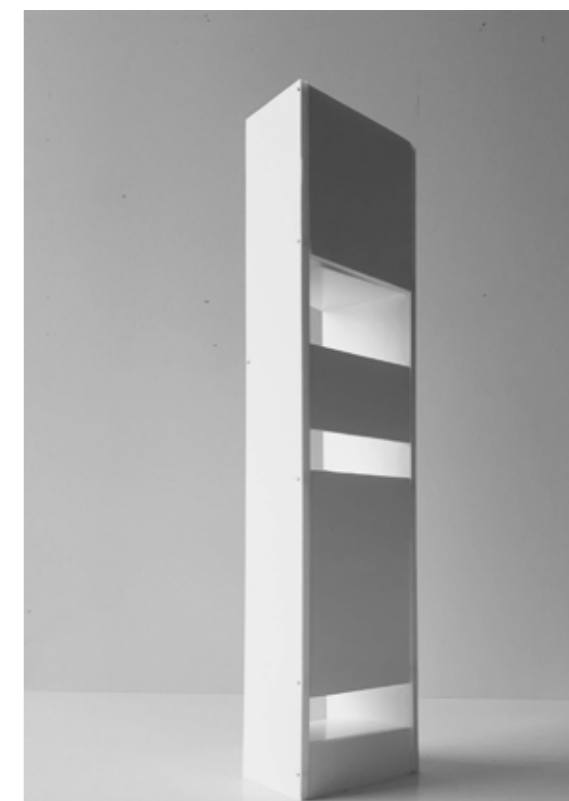
De tre tomtene har svært ulikt fotavtrykk, og jeg gjorde noen skissemodeller for å sammenligne form og lys.

*1. langtrakt
lyset som inviterer inn*

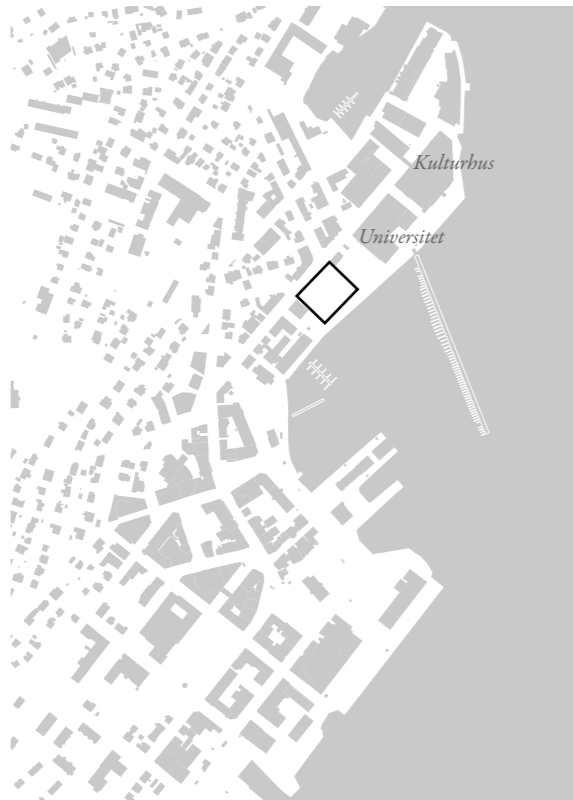
*2. mellomhøy
lyset fra taket mellom to skiver*

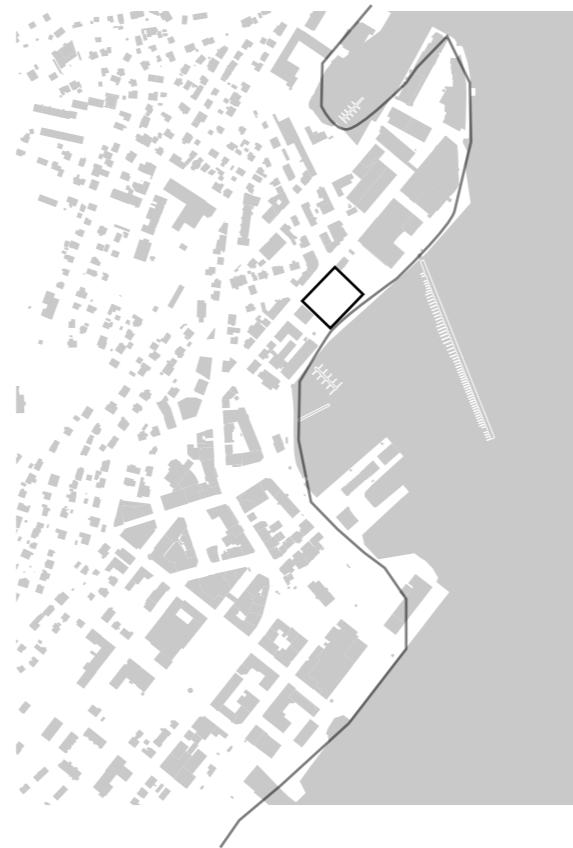
*3. tårn
gjennomlys*

VALG AV TOMT

Bygge videre på et etablert kultur-og utdanningsmiljø

Valget falt på tomten i Havnegata, hvor jeg tror et styrket bibliotektilbud kan være positivt for det etablerte kultur- og utdanningsmiljøet som biblioteket i dag er en del av.

Tomten vender seg mot Havnepromenaden. Langs sjøkanten har kommunen et prosjekt gående med fokus på kunst i offentlige rom.¹ Også derfor synes jeg at denne tomten er et fint sted for biblioteket.

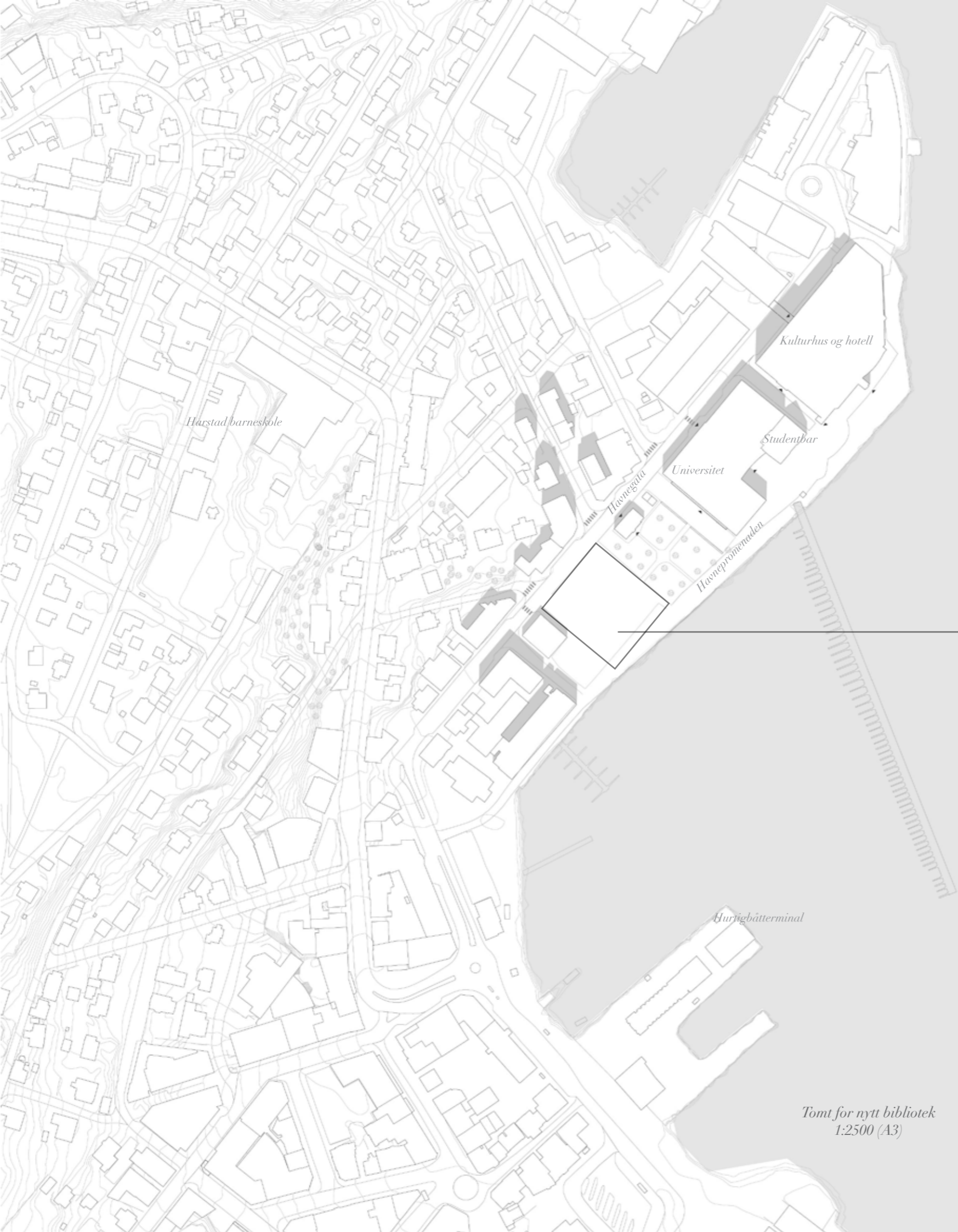

Fotavtrykket på tomten gjør det mulig å jobbe med det langstrakte, med lyset inn fra siden

Og med en stor takflate som kan slippe inn lys på ulike måter

¹) Harstad kommune, "Kunststien"

Harstad barneskole

Kulturhus og hotell

Studentbar

Universitet

Havnegata

Havnepromenaden

Tomt for nye Harstad bibliotek
Parken rammes inn og biblioteket fyller et hull i
havnepromenaden. Tomtens fotavtrykk er på ca
1800 m²

Hurtigbåtterminal

Tomt for nytt bibliotek
1:2500 (A3)

STEDET

STED

[ste:d]

avgrenset område, plass
(hvor noe befinner seg, foregår)¹

I arbeidet med oppgaven har jeg forsøkt å ha et bevisst forhold til ordet *sted*. Hva er et sted? En måte å snakke om sted på, i vid forstand, er som svar på spørsmålet om hvor noe befinner seg, her eller der. Da rommer ordet mye. En arkitekturfaglig relevant forståelse av stedsbegrepet, i mine øyne, er stedet som det fysiske rammeverket omkring den menneskelige tilværelsen.² Hva former et sted? Og hva kan sies å være kvaliteter ved et sted?

Arkitekturteoretiker Christian Norberg-Schulz skriver om hvordan alle steder er bestemt av jorden vi står på, himmelen over oss og synsranden som danner en ytre grense.³ Disse naturgitte forholdene kan sies å gjøre hvert sted ulikt et annet, og jeg tenker de er viktige svar på spørsmålet om hva som former et sted: det vi ikke kan kontrollere, men som vi påvirkes av hvor enn vi befinner oss. Og så former vi mennesker også selv stedene våre, og skaper rammene for vår egen tilværelse.

I teksten "Ingenmannslandet" skriver filosof Dag T. Andersson at "vi kaller en flekk land, et avgrenset område for et sted ut fra den betydning det har."⁴ Det er fint, synes jeg. Det får meg til å tenke at et sted aldri kan beskrives fullstendig, fordi et hvert menneske vil tillegge det ulik betydning og ulike kvaliteter. Videre følger litt av mitt bilde av hvordan natur og menneskelig virksomhet gir stedet i Havnegata sin karakter.

1) NAOB, "Sted"

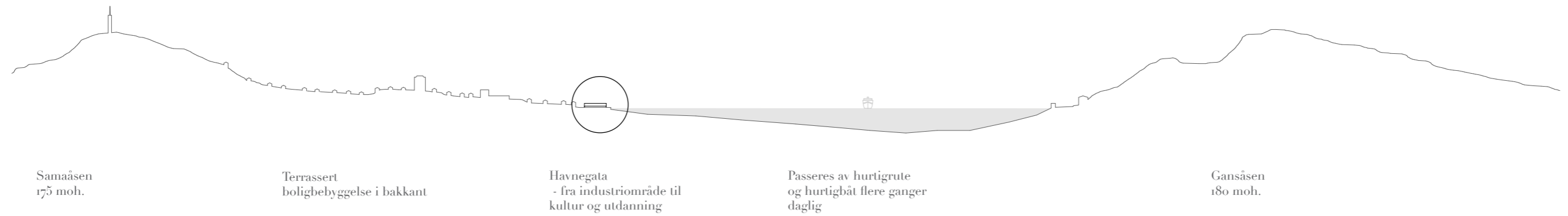
2) Greve, *Her*, 27.

3) Norberg-Schulz, *Mellom jord og himmel* (Oslo: Pax, 2018), 12.

4) Andersson, "Ingenmannslandet", 10.

STEDET

Landskapsnitt
1:10 000

STEDET

Menneskelig virksomhet¹

Foto: Magdalene Norman, Trondenes Distriktsmuseum

Nærheten til sjøen har betydning for stedet, og for Harstad som by, som oppstod som et strandsted i Trondenes kommune, og fikk betydning for sitt omland som senter for handel og tjenester.

Foto: John Berthung, Harstad Tidene, Sør-Troms Museum

Byen vokste med industrialiseringen, og ble formet av en rik industri, spredt langs hele strandlinja. Tekstil-, hermetikk- og kjøttindustri var viktige næringer, i Havnegata. Bildet fra 1960 viser sneller og maskineri på Norulls ullvarefabrikk, som lå i området.

Nedgangen i industrien på 80-tallet reiste spørsmål om bruken av nedlagte indutriområder i området. Kultur- og utdanning ble den nye, dominerende virksomheten her. Universitetet ligger i en tidligere fabrikkbygning.

¹ Teksten er hentet fra hefte nr. 2

"Stedsbeskrivele". Se dette heftet for referanser på litteratur.

I 1992 fikk byen sitt kulturhus, i en annen transformert fabrikkbygning i Havnegata. Kulturhuset trekker mennesker til området, og er en viktig kultur- og konsertarena - blant annet under de årlige Festspillene i Nord-Norge, som Harstad er vertskap for én uke hver sommer.

STEDET

En variasjon i materialer, farger og teksturer

Kulturhuset

Studentbaren

Studentsamskipnaden

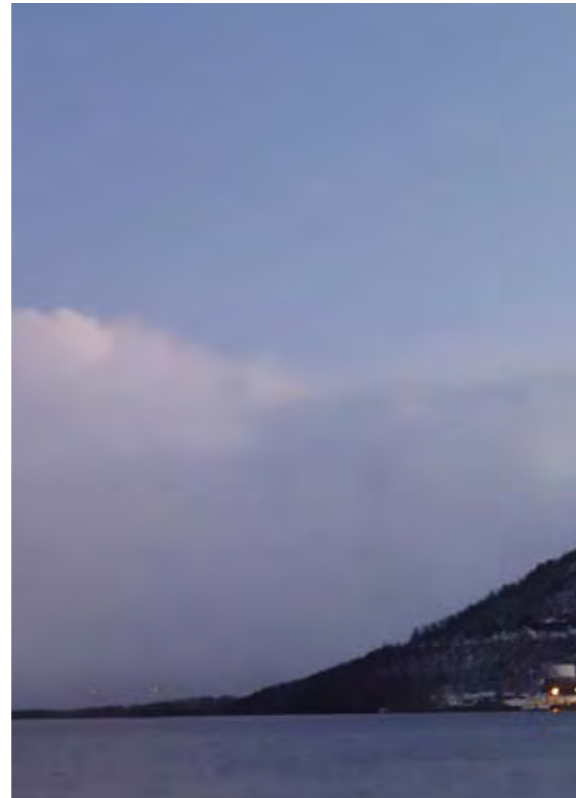
Universitetet

STEDET

Utsnitt av natur

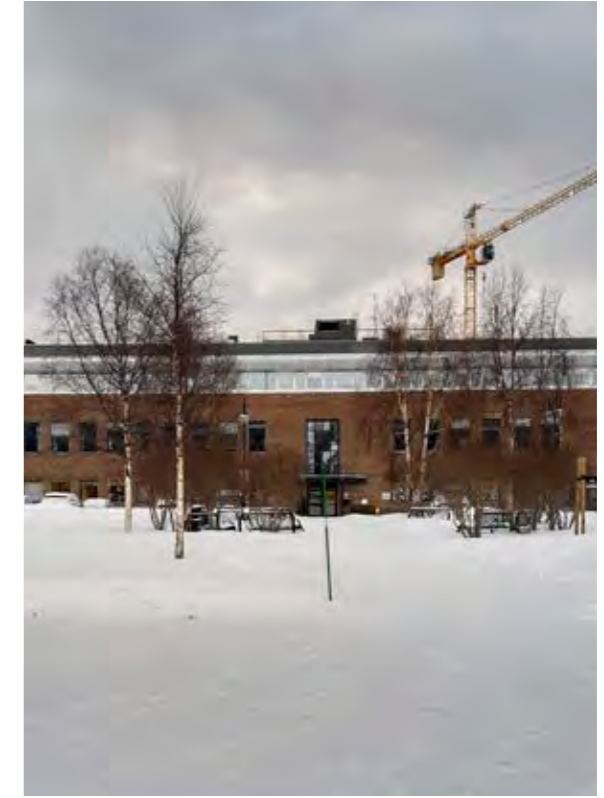
Havet

*Avgrenset av åser og fjell,
innimellom tildekket av skyer*

*Et relativt mildt klima,
mellom ytterkyst og indre fjordstrøk*

*Trærne i parken
endrer form og farge med årstidene*

Mot studentsamskipnaden, parken og universitetet. Parken virker å gå litt i oppløsning mot parkeringsplassen.

Mot havnepromenaden, sjøen og Gansåsen

Havnepromenaden til venstre, boliger bak lagerbygningen, næring over gata til høyre.

Havnepromenaden og sjøen i ryggen, og toppen av TV-tårnet skimtes midt i bildet.

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

LYS

[ly:s]

den del av det elektromagnetiske spektrum
som fremkaller synsinntrykk¹

Ved mine to studiereiser til Harstad i januar og februar, opplevde jeg lyset, og fraværet av det, som vesentlig for hvordan jeg forsto stedet, og som en viktig kvalitet ved stedet. Men akkurat hva er disse kvalitetene som jeg synes jeg ser? Går det an å peke dem ut, sette ord på dem, og bruke dem i videre formgivning?²

Christian Norberg-Schulz gir lyset en særlig betydning for hvordan vi forstår vår omverden, og han skriver at lyset fastholder en bestemt stemning, som vi kan erfare og ta vare på - genius

loci -, og at omverdenen oppstår når ting ses i samme lys. Lyset er altomsluttende, enten til stede som lys, eller til stede som fravær av lys.³

Dette sitatet fra arkitekt Louis Kahn synes jeg sier noe fint om betydningen av lyset, og fraværet av det:

"I said that all material in nature, the mountains and the streams and the air and we, are made of Light which has been spent, and this crumpled mass called material casts a shadow, and the shadow belongs to Light."

Arkitekt Louis Kahn³

1) NAOB, "Lys"

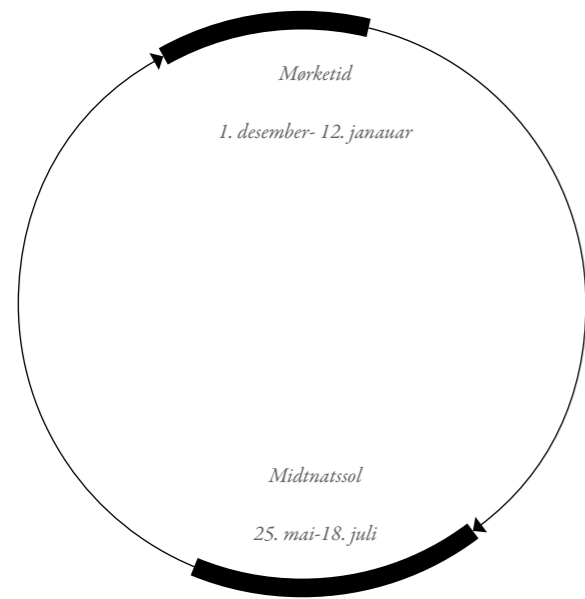
2) Norberg-Schulz, *Øye og hånd*, (Oslo: Universitetsforlaget, 1997), 54-57.

3) Lobell, *Silence and Light*, (Colorado: Shambhala Publications, 2008), 22.

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

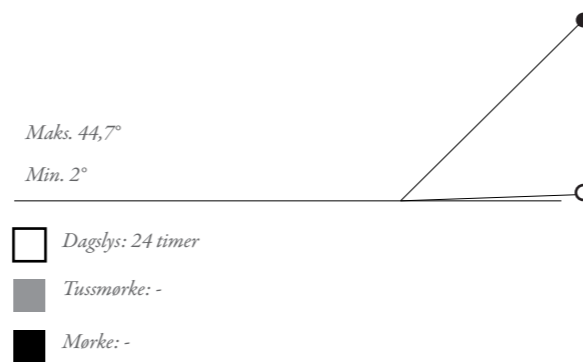
Sola gjennom året i Harstad

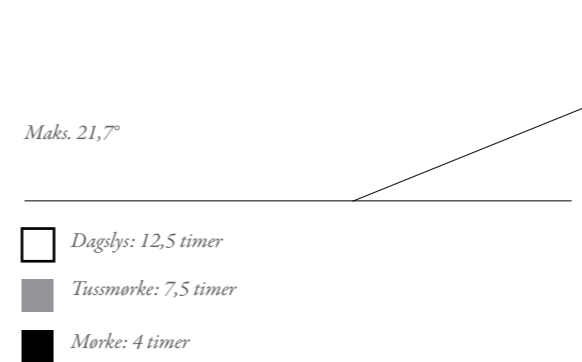
MØRKETID / MIDNATTSSOL

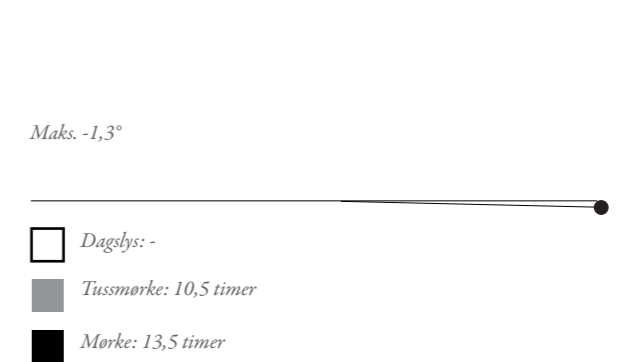
21. JUNI

21. MARS / 21. SEPTEMBER

21. DESEMBER

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

Notater fra studiereiser til Harstad i januar og februar¹

Dagslys er det lyset som når jordoverflaten, når sola står over horisonten. Det kommer i form av direkte lys fra sola, som kaster skarpe skygger, og diffust lys fra himmel og skyer. Harstad har perioder med midnatssol og mørketid, dagslysforholdene varierer mye gjennom året. I perioder med mye mørke, fremstår små glimt av lys som særlig viktige.

I overgangen mellom natt og dag, når sola befinner seg like under horisonten, har vi i en periode noe lys. Det er dette som kalles tussmørke (eller

skumring og demring). Ved min reise til Harstad i januar, under mørketiden, opplevde jeg disse timene som svært verdifulle.

Når det naturlige lyset er helt fraværende, er det kunstig belysning fra gatelykter, båter og bygninger som skaper rytmer, former og farger på stedet. Det som noen timer tidligere fremsto som et åpent, uendelig landskap, er svart og tett. Store kontraster og langsomme skiftninger.

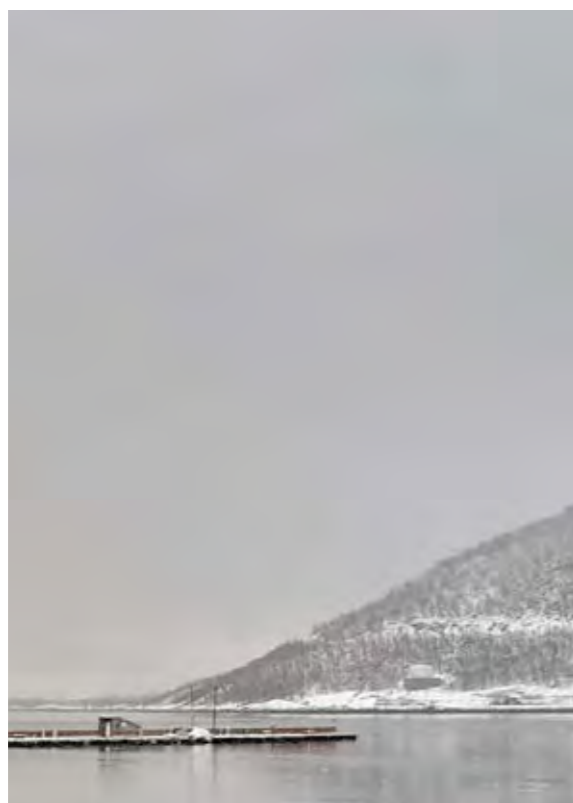
Naturlig lys former våre omgivelser; med sine forutsigbare skiftninger gjennom døgn og årstider, og med sine uforutsigbare skiftninger med vær og skyer.

I en ny bibliotekbygning i Havnegata, ønsker jeg at disse skiftningene gjennom døgn og årstider, himmelen som diffus lyskilde, og mørket i samspill med lyset, skal spille en viktig rolle.

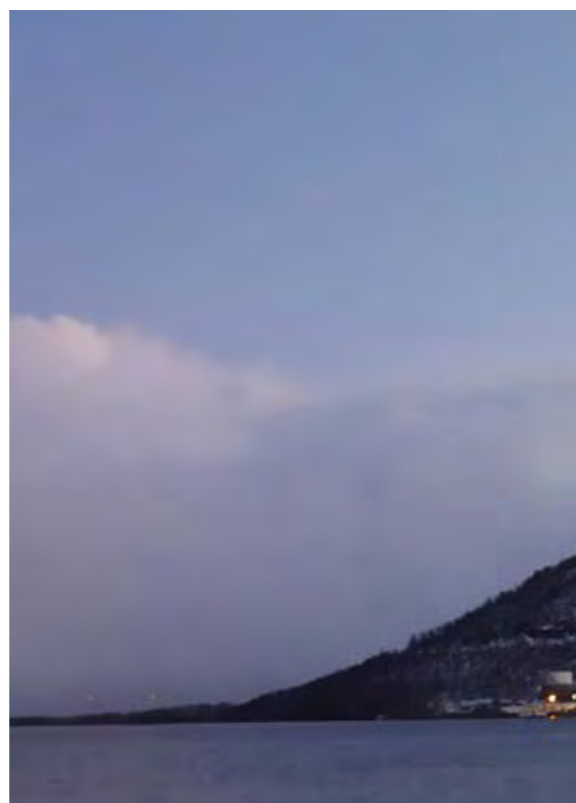
¹ Teksten er hentet fra hefte nr. 2 "Stedsbeskrivelse". Se dette heftet for referanser på litteratur.

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

Skiftninger gjennom dogn og årstider

Det uforutsigbare skylaget

Dagslys

Tussmørke

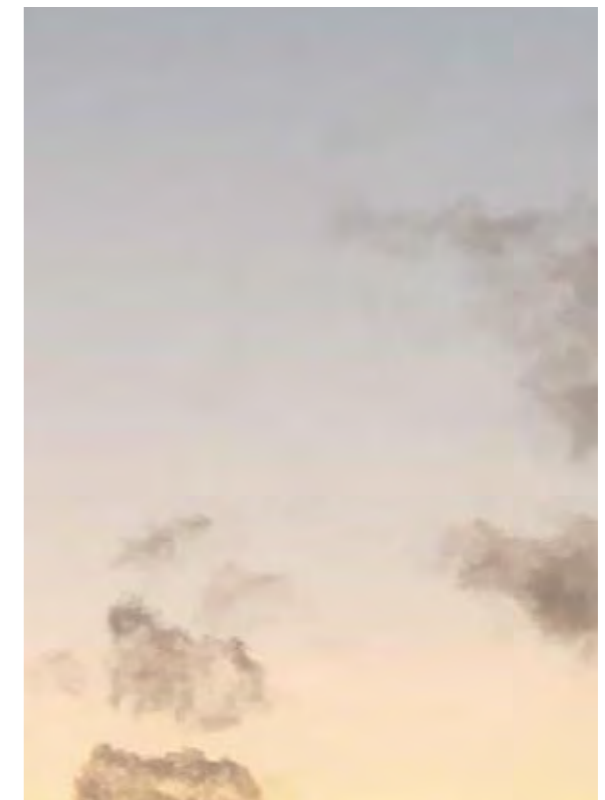
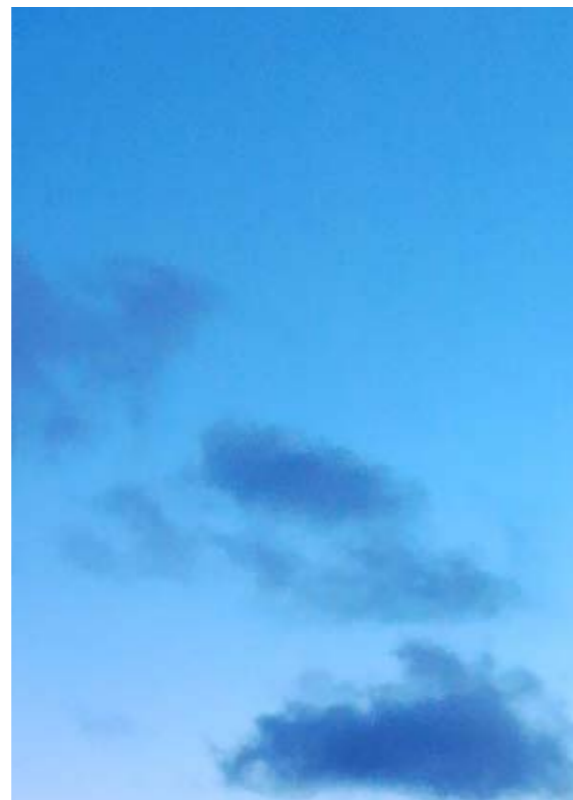
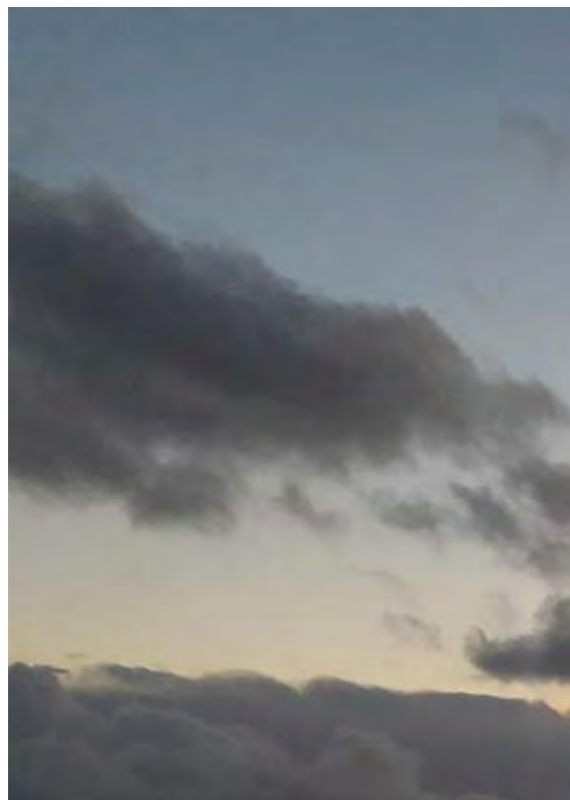

Mørke

Havnegata i Harstad i januar og februar

NATURLIG LYS SOM STEDSKVAITET

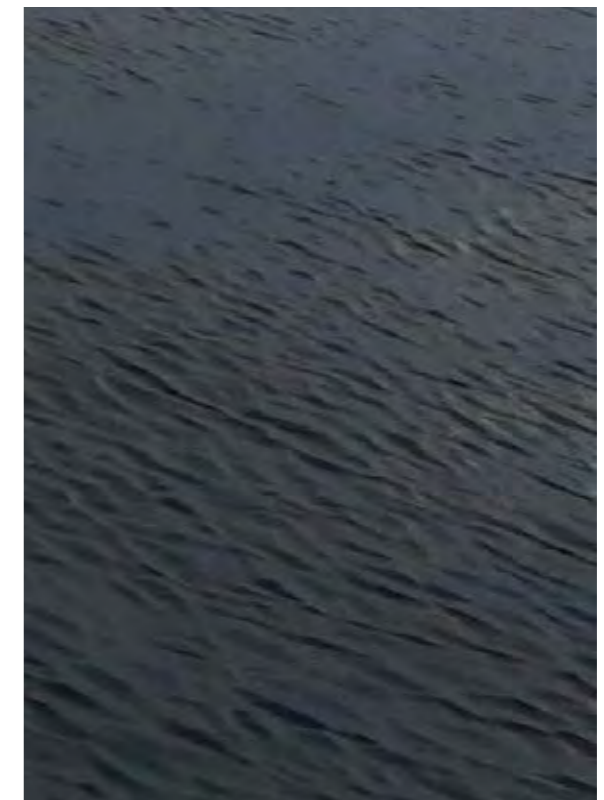
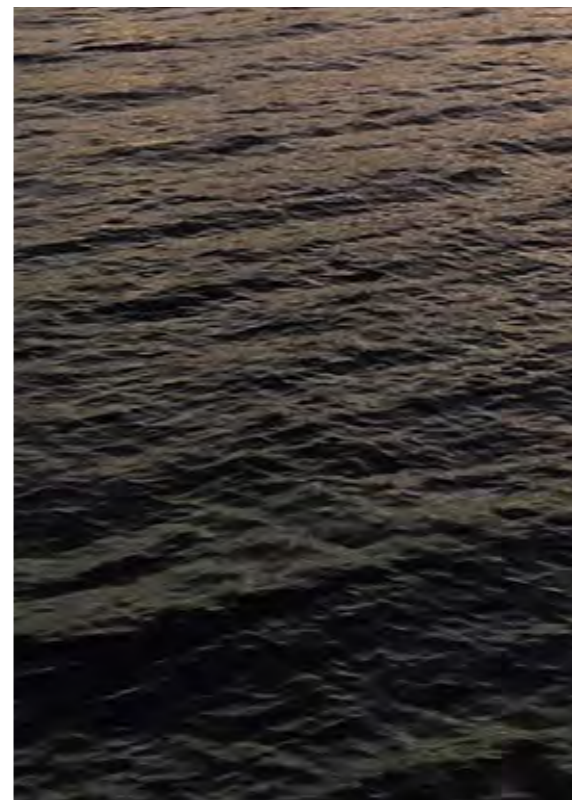
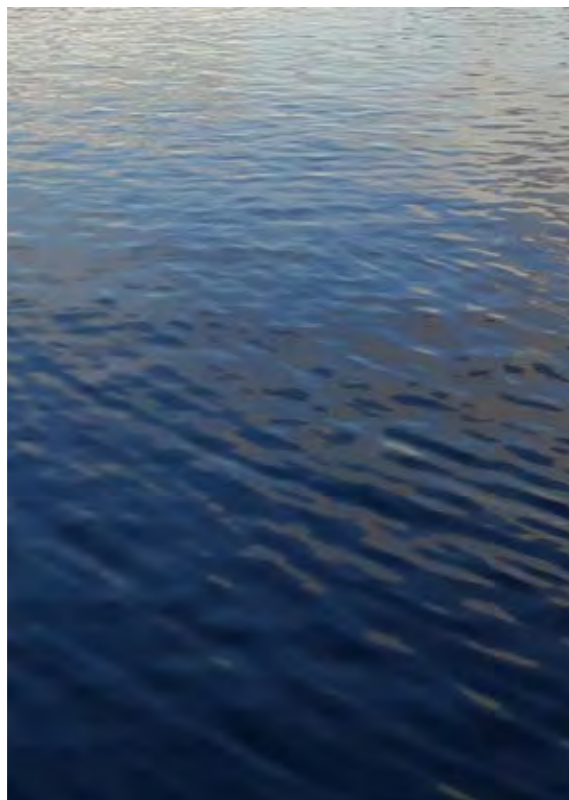
Himmelen som diffus lyskilde

Harstad i januar og februar

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

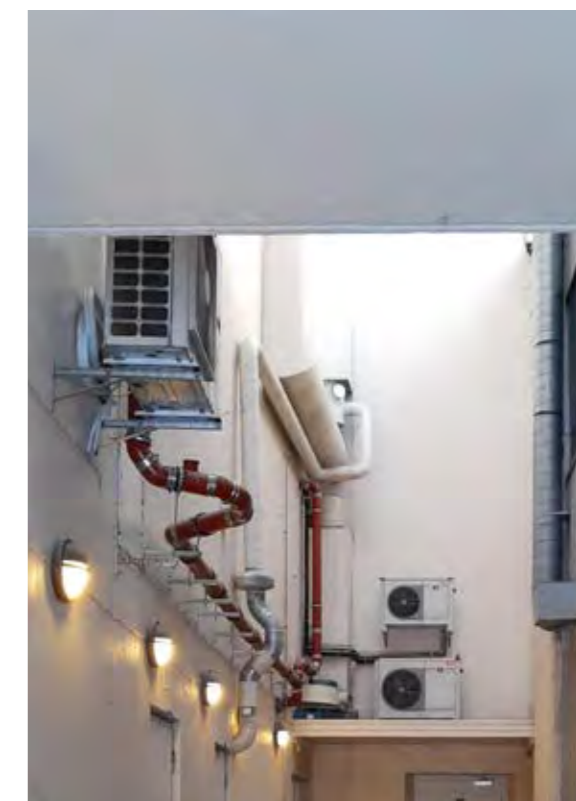
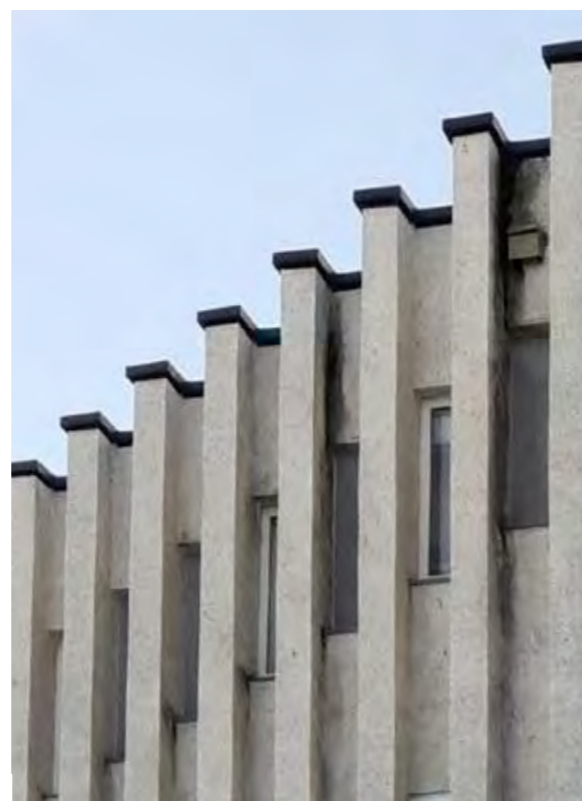
Havoverflaten som reflekterer

Harstad i januar og februar

NATURLIG LYS SOM STEDSKVALITET

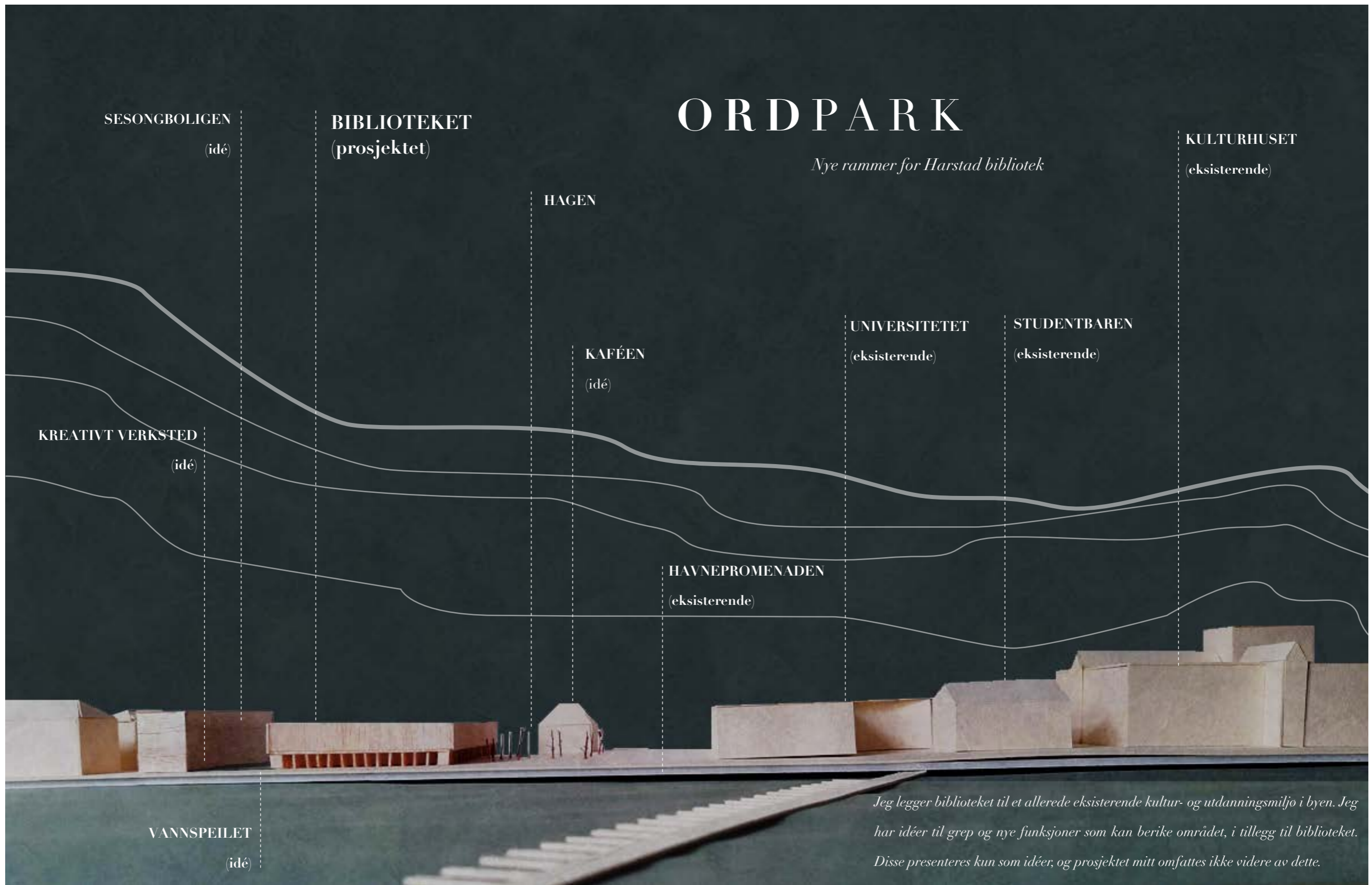
Lyset som gir form

Harstad i januar og februar

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek

Jeg legger biblioteket til et allerede eksisterende kultur- og utdanningsmiljø i byen. Jeg har idéer til grep og nye funksjoner som kan berike området, i tillegg til biblioteket. Disse presenteres kun som idéer, og prosjektet mitt omfattes ikke videre av dette.

*foto av modell
1:500*

SITUASJONGREP

ORD

[o:r]

betydningsbærende, språklig enhet
av lyder eller bokstaver¹

PARK

[park]

brukt som sisteledd i sammensetninger:
område hvor man kan se, oppleve
severdigheter, attraksjoner e.l.²

Jeg velger å legge et nytt bibliotek til tomta i Havnegata i sentrum, som en videreføring av utdannings- og kulturmiljøet her, som Harstad bibliotek allerede tilhører. Ved å rendyrke bibliotekbygningen som sted for oppbevaring, tilgjengeliggjøring av og fordykning i bibliotekets bøker og billedkunst, tror jeg at biblioteket vil bidra til å styrke dette utdannings- og kulturmiljøet.

Ved større arrangementer har dagens bibliotek hatt glede av å kunne bruke kulturhusets lokaler. Jeg

velger å ikke legge en større scene for arrangementer til det nye biblioteket, som kan konkurrere med kulturhuset i området. Slik tror jeg at kulturhuset og det nye biblioteket vil fortsette å ha gjensidig glede av hverandres brukere og lokaler, men med hver sin klare bruk. Kulturhuset fortsetter å være områdets sted for forestillinger og konserter.

Bygningen som i dag huser studentsamskipnaden, foreslår jeg å gjøre om til kafé, en funksjon som mangler i området i dag.

Inspirert av universitetets ønske

om å bygge studentboliger på deler av dagens parkeringsplass³, foreslår jeg her en "sesongbolig" med kreativt verksted i første etasje, og knytter biblioteket og verkstedet sammen med et vannspeil og en liten uteplass.

Jeg har gitt området i Havnegata navnet ORDPARK - en samling av steder som inviterer til samtale, læring, undring, tenkning, diskusjoner, forståelse, stille spørsmål, sette ord på ting, uttrykke seg, lytte og se. Her synes jeg biblioteket har sin naturlige plass.

1) NAOB, "Ord"

2) NAOB, "Park"

3) Statsbygg har, sammen med Rodeo

arkitekter og UiT gjennomført en mulighetsstudie for blant annet studentboliger på deler av tomta. Oppdelingen av tomte og studentboliger som program er inspirert av denne studien. Mer info finnes i stedsheftet.

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek

SESONGBOLIGEN (idé)

Nye boliger for studenter, gjesteforelesere ved universitetet og gjesteforfattere, -musikere, - og kunstnere ved de årlige Festspillene i Nord-Norge, som bor i byen i perioder, men sammen gir liv og aktivitet til området gjennom året.

KREATIVT VERKSTED

(idé)

I sesongboligens første etasje er stedet for å utfolde seg og uttrykke seg gjennom kunst, for skoleklasser, barnehager, amatører og profesjonelle. Arbeidet kan trekkes ut på plassen foran biblioteket, og vannspeilet kan brukes til lek med farger og lys.

VANNSPEILET (idé)

Vassing, plasking, fugler, barn, is, refleksjon av lys gjennom dogn og årstider.

BIBLIOTEKET (prosjektet)

Det nye biblioteket blir ordparkens sted for innlevelse og fordypning i, og oppbevaring, fremvisning og utlån av litteratur og billedkunst.

HAGEN

De eksisterende trærne blir et sted å hvile blikket for den som tar en pause fra lesingen.

KAFÉEN (idé)

Å gi denne bygningen et mer publikumsvennlig program, tror jeg vil styrke området. Som ordparkens kafé, blir den samlingspunkt for alle som bruker området.

HAVNEPROMENADEN

Eksisterende havnepromenade knytter de ulike funksjonene i ordparken sammen.

UNIVERSITETET

Eksisterende universitet har en naturlig plass i ordparken som sted for læring, tenkning, forskning, formidling og diskusjon.

STUDENTBAREN

Den eksisterende studentbaren og -scenen trekker studenter til området på kveldstid.

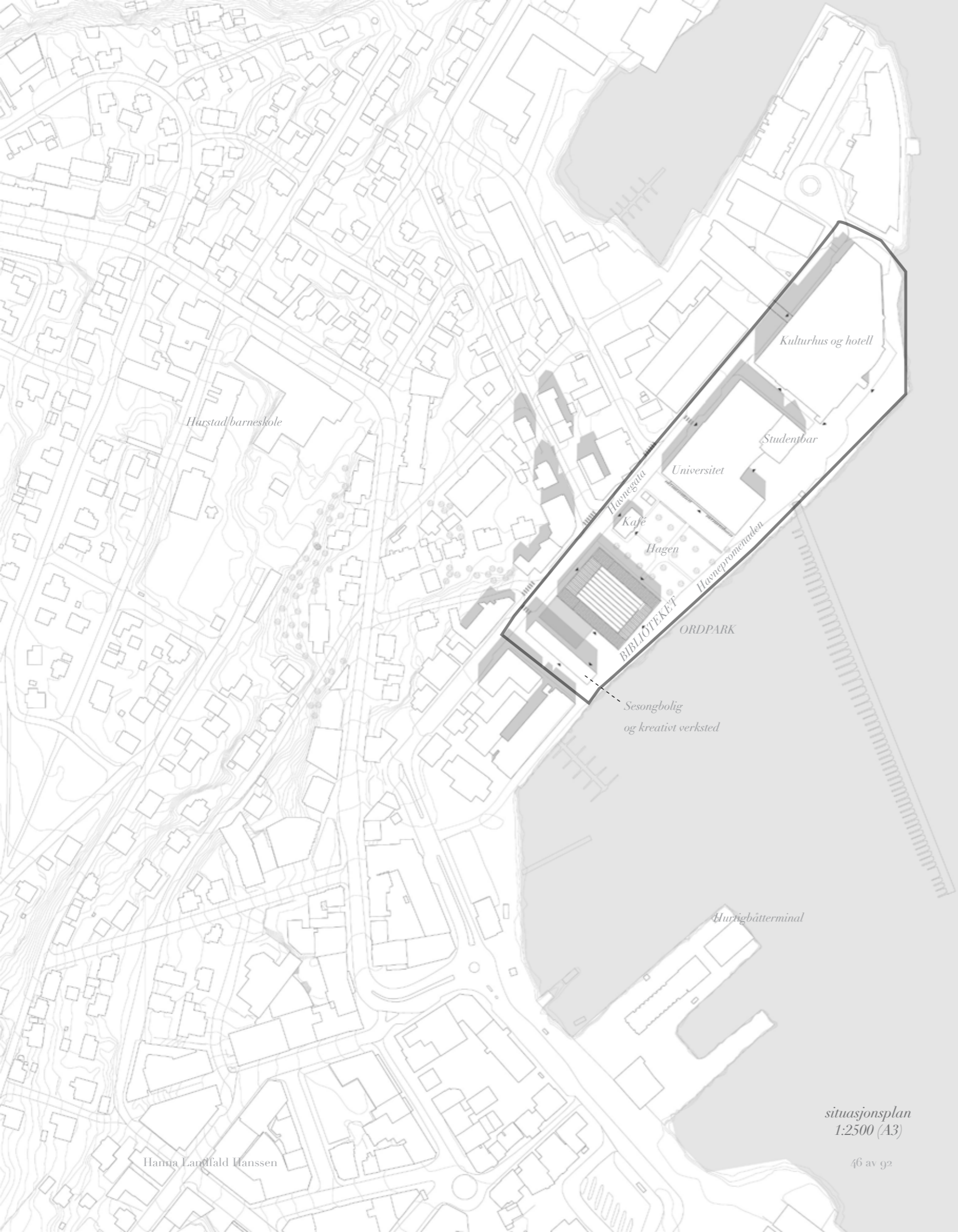
KULTURHUSET

Det eksisterende kulturhuset er ordparkens sted for forestillinger, konserter og større arrangementer, med sin storsal og blackbox, og øvingsrom for byens musikere. Til denne bruken kan de ledige lokalene etter dagens bibliotek komme godt med.

Jeg legger biblioteket til et allerede eksisterende kultur- og utdanningsmiljø i byen. Jeg har idéer til grep og nye funksjoner som kan berike området, i tillegg til biblioteket. Disse presenteres kun som idéer, og prosjektet mitt omfattes ikke videre av dette.

foto av modell
1:500

45 av 92

situasjonsplan
1:2500 (A3)

46 av 92

landskapssnitt
1:10 000 (A3)

BYGNINGEN

Oppsummert

Bruk av naturlig lys

Som nevnt tidligere, da jeg skrev om det naturlige lyset på stedet, ser jeg på skiftningene gjennom døgn og årstider, himmelen som diffus lyskilde, og mørket i samspill med lyset, som kvaliteter. I utformingen av biblioteket har jeg hatt fokus på disse gjennom:

- åpne fasader i første etasje hvor lyset og omgivelsene slippes inn fra siden
- en dyp, lukket kjerne med gløtt mot himmelen
- en introvert andre etasje der det diffuse lyset fra himmelen lyser opp rommet

Utarbeiding av romprogram

Biblioteket består kort sagt av:

- 1) **bokrommet** i midten
- 2) **den tekniske veggen** som rammer inn bokrommet
- 3) **gangsonen rundt kjernen**
- 4) **rommene for fordypning og samtale langs fasaden**
- 5) **kunstgalleriet og magasinet i andre etasje**

Jeg har utarbeidet romprogrammet først og fremst med tanke på å lage en tydelig kategorisering av romtyper, for å lage et konsept for organiseringen av dem. Egne preferanser for et bibliotek, referanseprosjekter og samtaler med bibliotekarer har vært til inspirasjon.

Oversikt arealer og rom

Publikum:

- 1 bokrom (800 m²)
- 40 leserom (à 4,5 m²)
- 1 samlingsrom med langbord (90 m²)
- 1 samlingsrom for fortellinger (90 m²)
- 4 toaletter
- 2 garderober
- 1 galleri (530 m²)

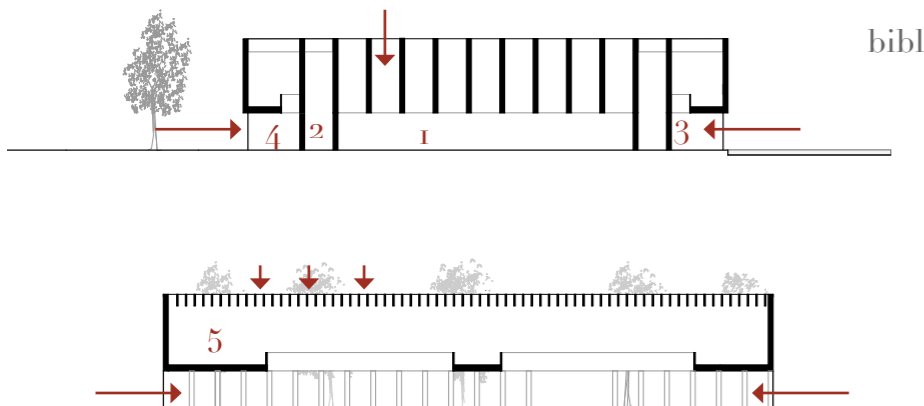
Adminstrasjon:

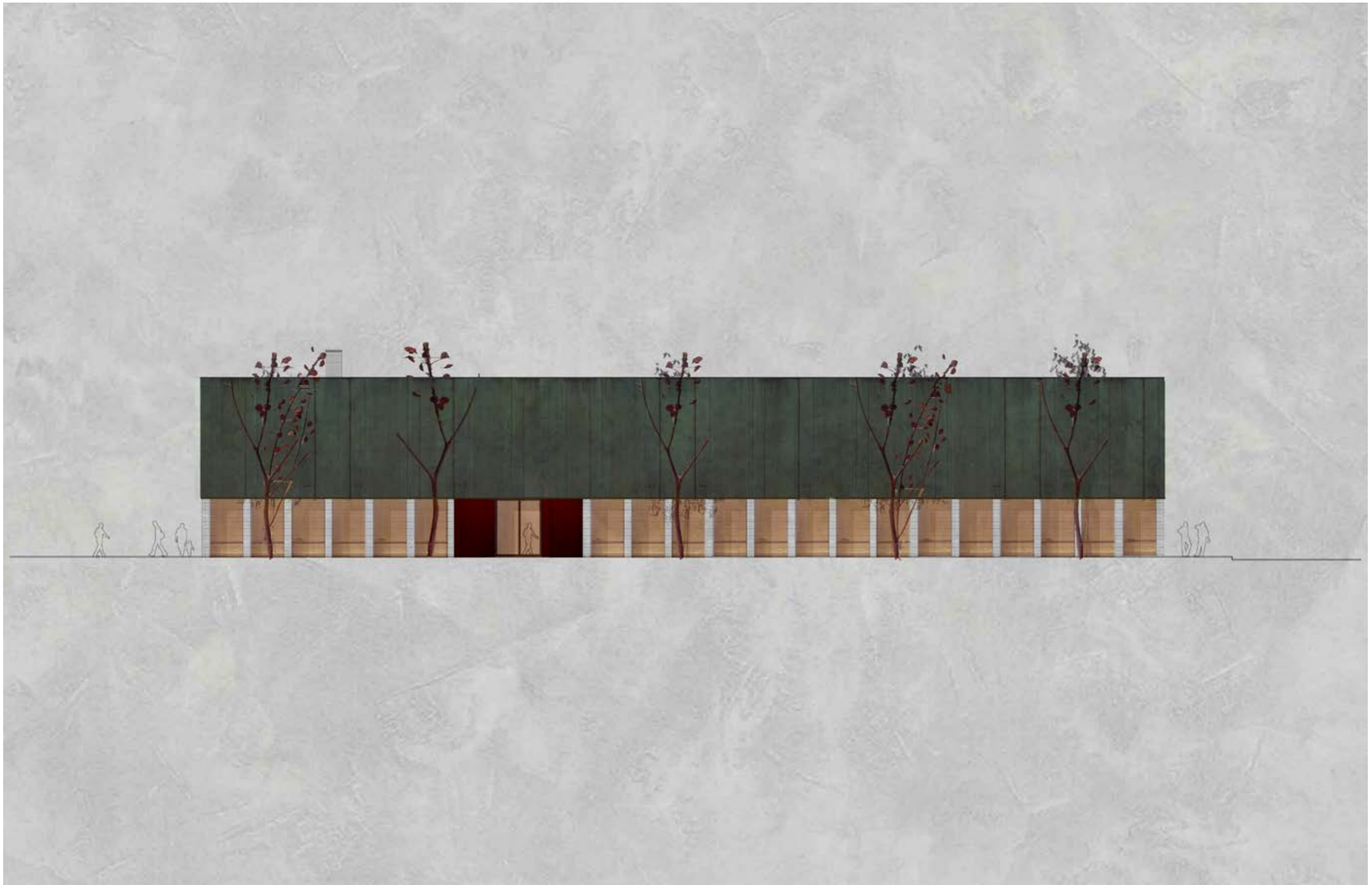
- Magasin for kunst og bøker (200 m²)
- 7 kontorer for katalogisering (à 9 m²)
- 6 rom for kopi og lagring (à 4 m²)
- 1 pauserom (20 m²)
- 1 toalett
- 1 garderobe

**Totalt bruttoareal 2900 m²
over 2 plan**

Konstruksjon og materialer

- Første etasje består av 3 meter høye skallmurvegger i lys tegl, 1 1/2 steins tykke.
- Andre etasje er 6 meter høye limtrebjelker. Utenfra utgjør de et tungt, lukket tak, men innvedig danner de ulike rom. De utvendige bjelkene er kledd i kobber, og endres med tiden.
- Taket i galleriet består av et tett bjelkelag for diffust lys.
- Benker, bord, dører og inngangspartier er i tre.

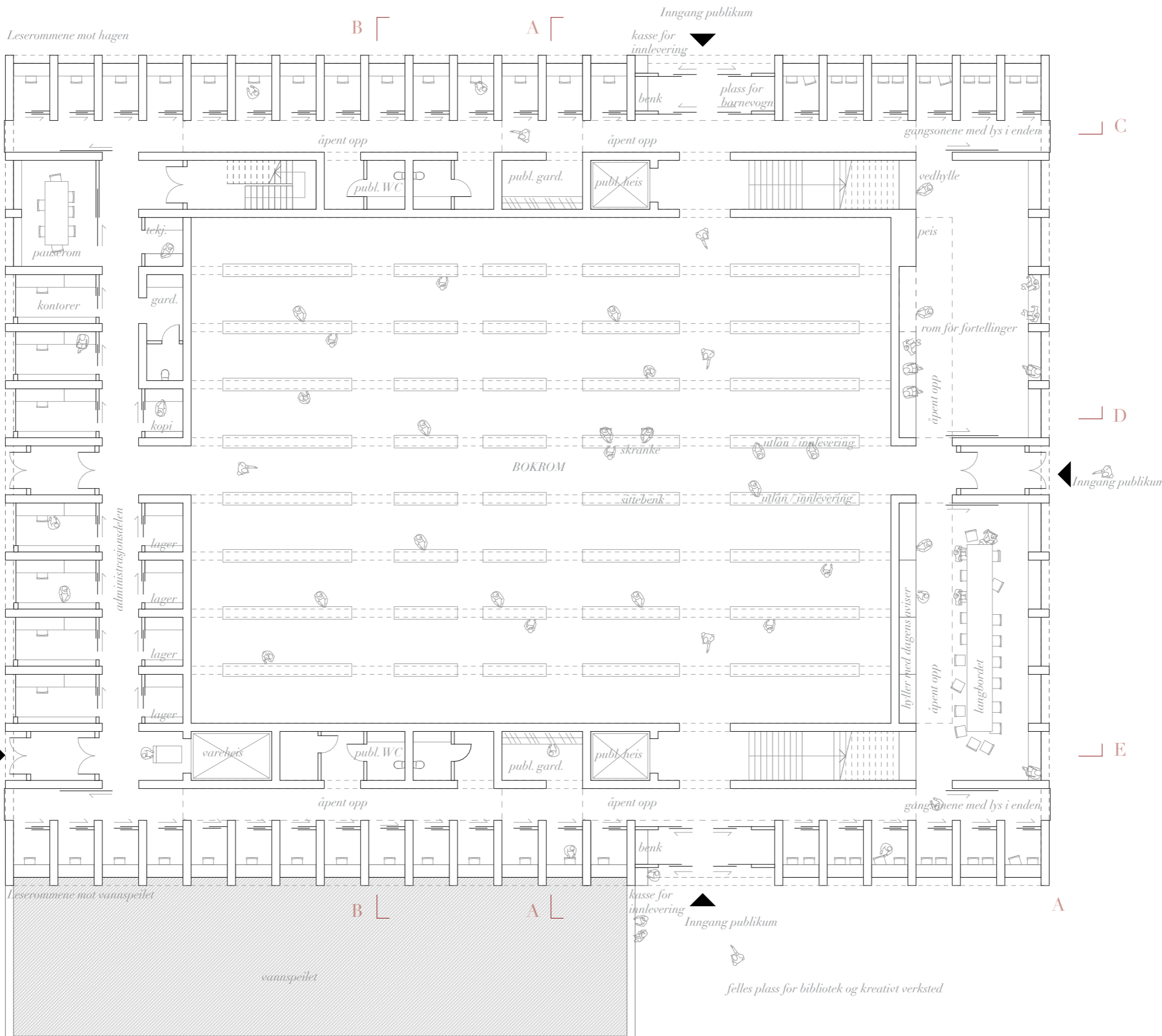

Fasade nord-øst, med lys mot hagen
1:200 (A3)

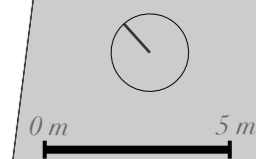
Havnegata

havnepromenaden

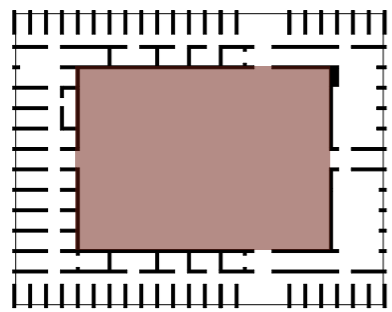
+2 m 0

plan 1
1:200 (A3)

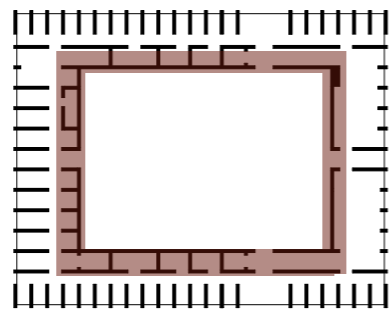

PLANPRINSIPP

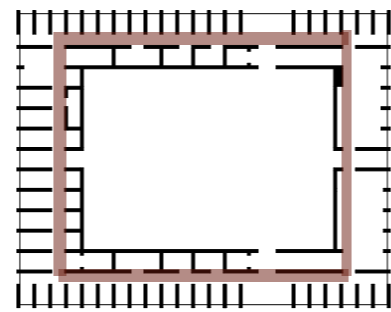
Hente boka ut i lyset, etter inspirasjon fra Louis Kahns Exeter Library

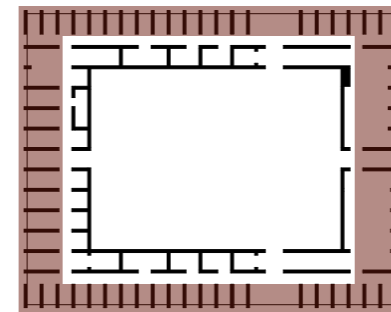
Bokrom

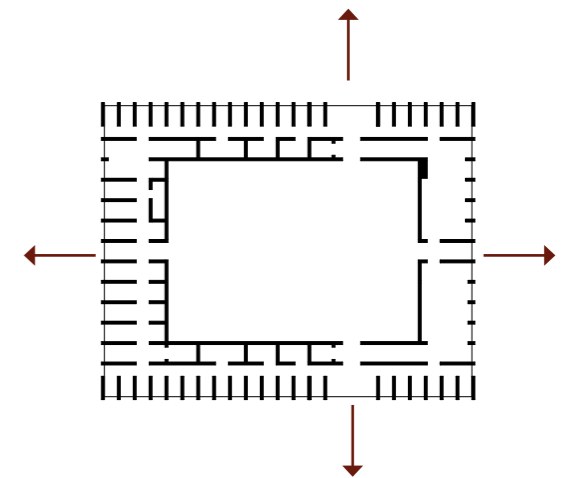
Den tekniske veggen

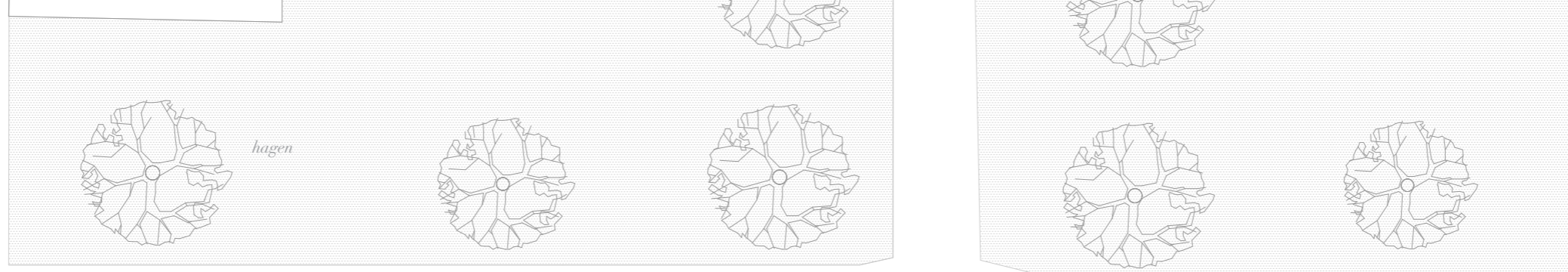
Gangsonen

Rom for fordypning og samtale

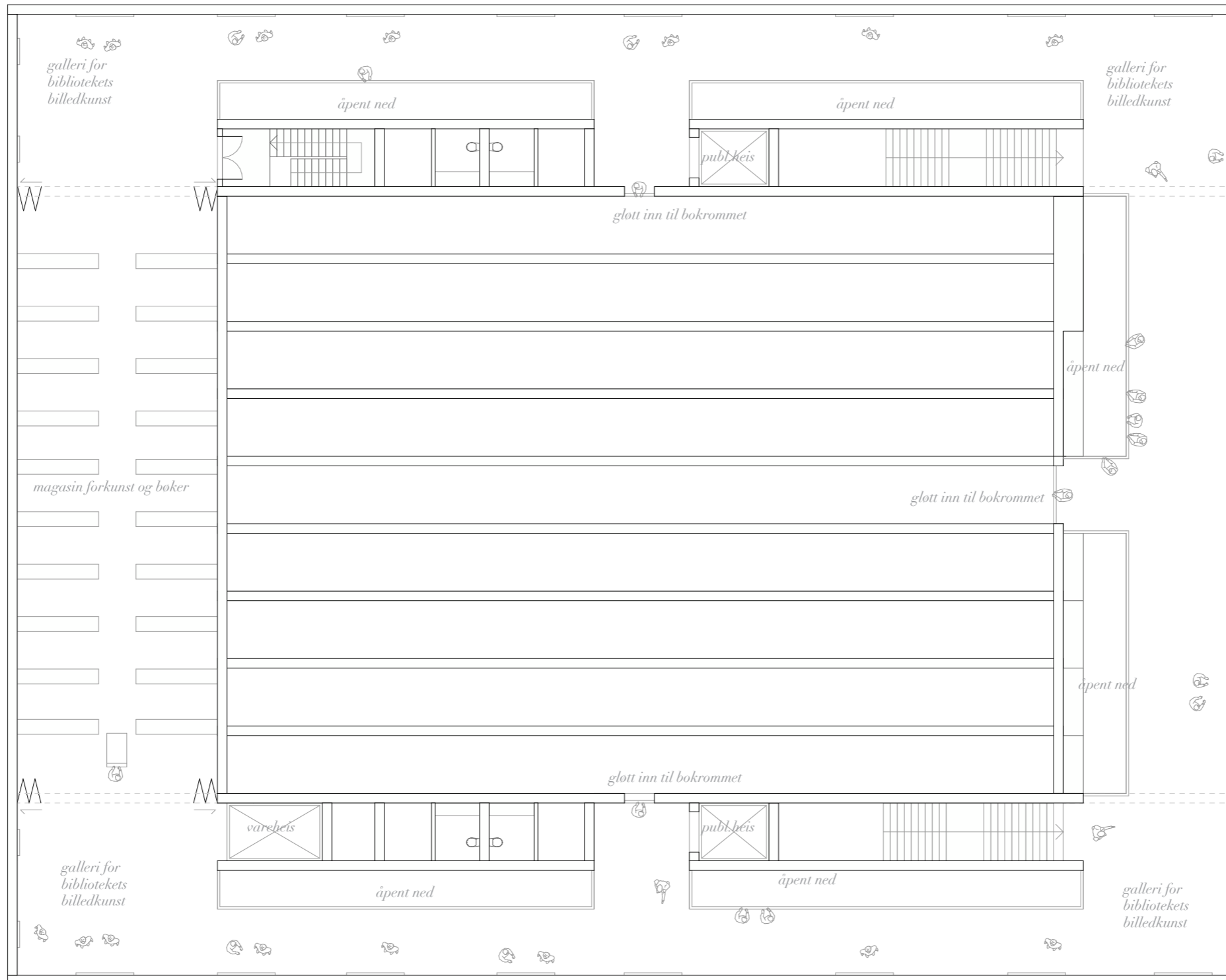
Fortsettelse av tenkning og samtale ut i hagen, i kaféen, på universitetet, i kulturhuset, og videre

B A

Havnegata

C

havnepromenaden

D

C

D

E

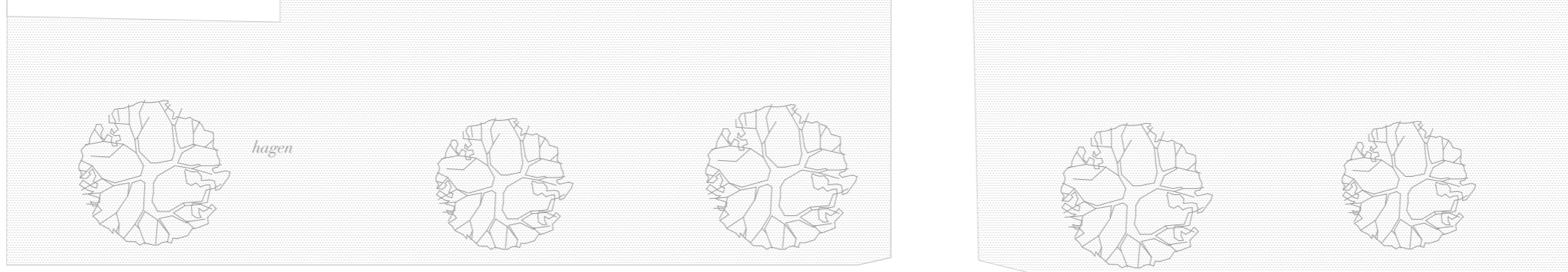
E

+2 m 0

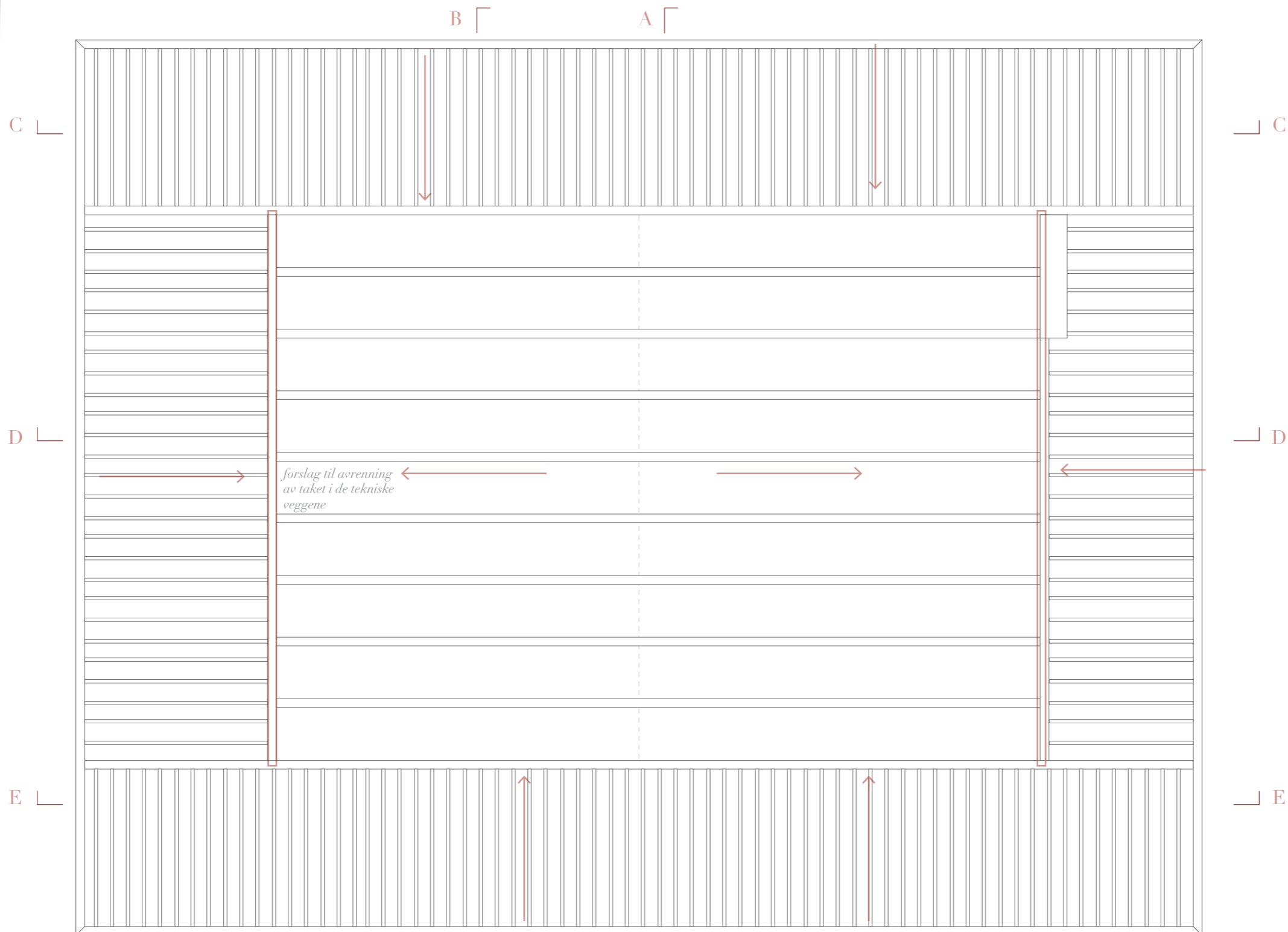
plan 2
1:200 (A3)

0 m 5 m

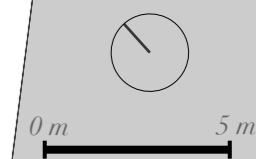

Havnegata

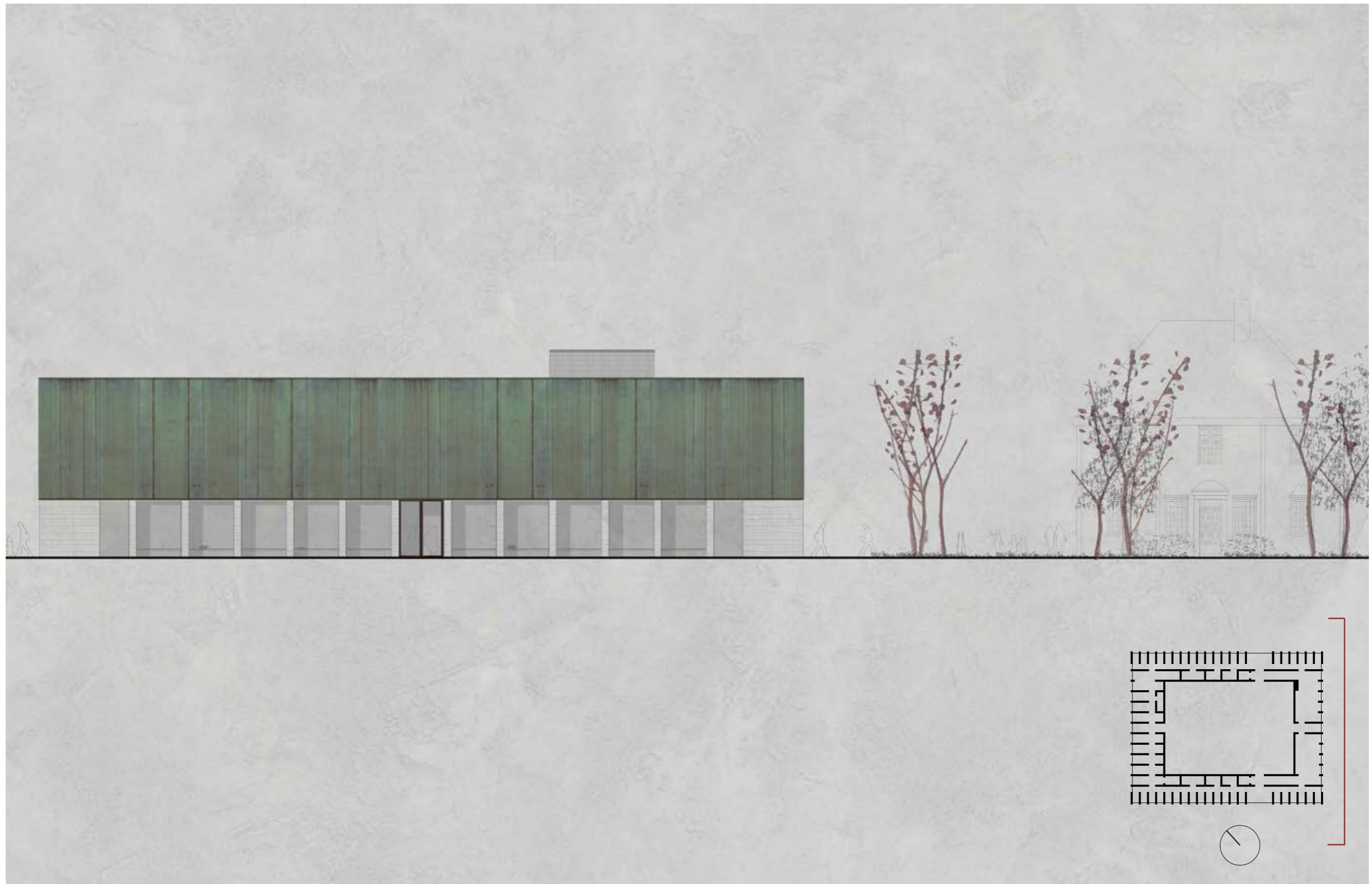
havnepromenaden

takplan
1:200 (A3)

vannspeilet

A

Fasade sør-øst i dagslys
1:200 (A3)

Fasade nord-øst, med lys mot hagen
1:200 (A3)

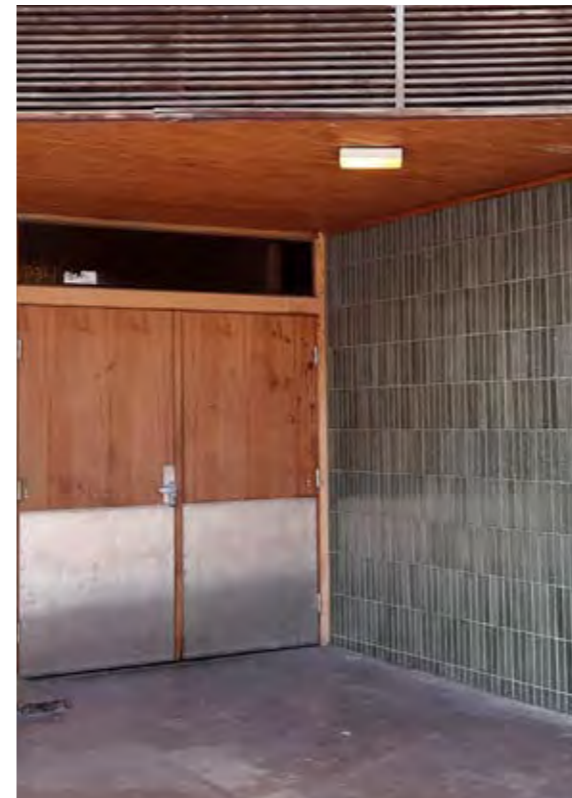
REFERANSER FRA STEDET

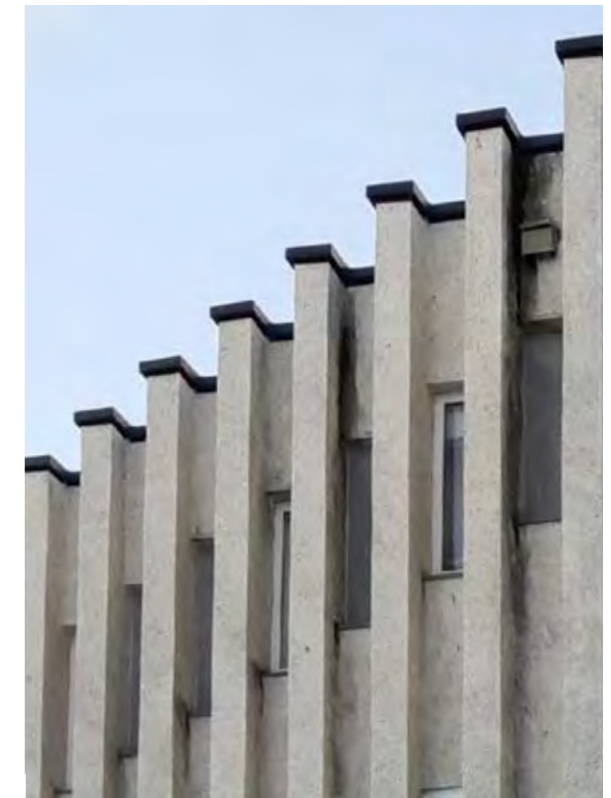
Fargen på havet

Teglen på universitetet

*Dette overbygde inngangspartiet i sentrum
hvor de kalde, grønne flisene og det varme
treet er vakkert sammen*

*Rytmene og de tydelige retningene i mange
av fasadene i byen*

REFERANSEPROSJEKT

*Asker krematorium, Carl-Viggo Holmebakk. Alle foto hentet fra:
<http://www.holmebakk.no/index.html>*

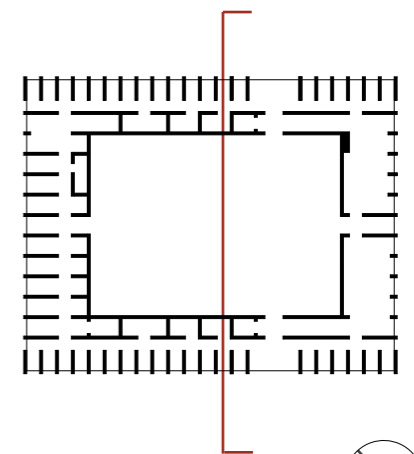
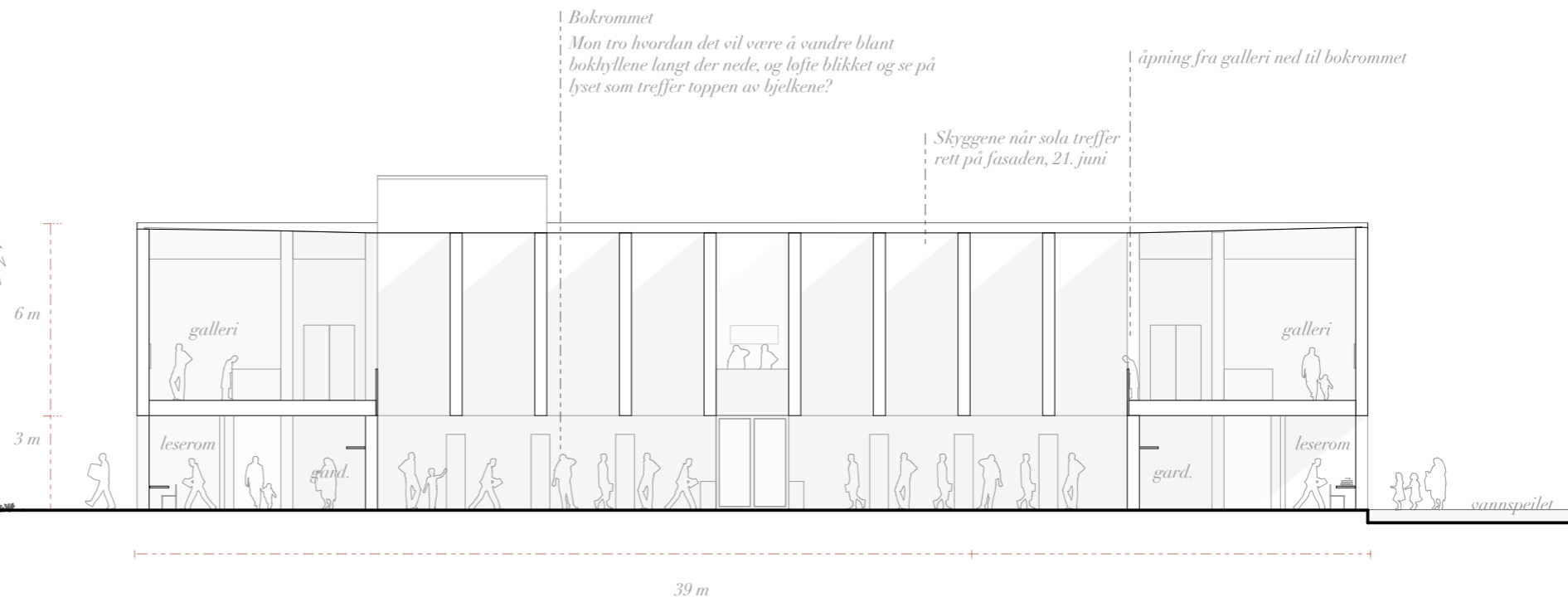
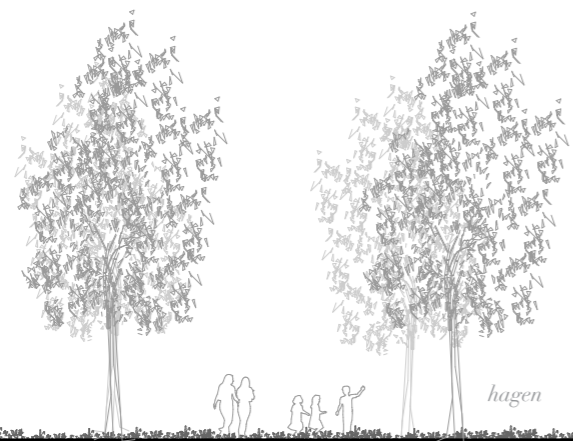
Asker krematorium av Carl-Viggo Holmebakk har vært et viktig referanseprosjekt.

Det varme treet sammen med den lyse teglen, hvordan lyset slippes inn som hull i veggen og fra himmelen, og hvordan armaturer og lysestaker er tegnet inn som en del av veggens system.

Dimensjonene på teglen i mitt prosjekt er også hentet herfra.

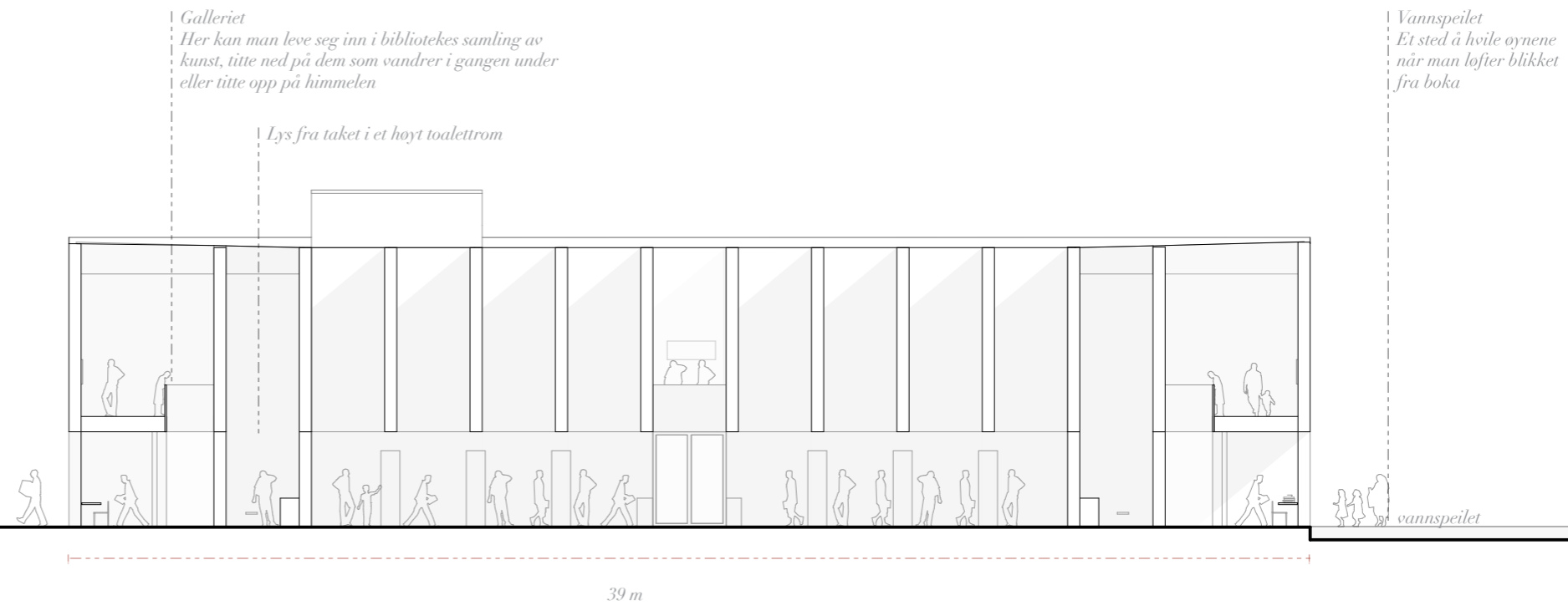

snitt A
 1:200 (A3)

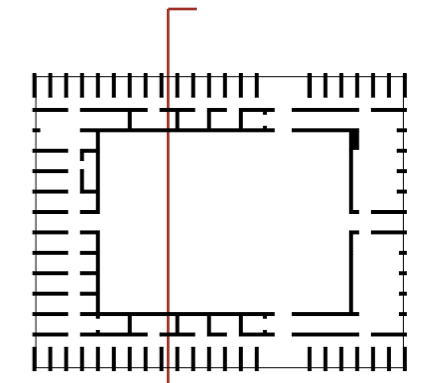
6 m
3 m

Galleriet
Her kan man leve seg inn i bibliotekes samling av kunst, titte ned på dem som vandrer i gangen under eller titte opp på himmelen

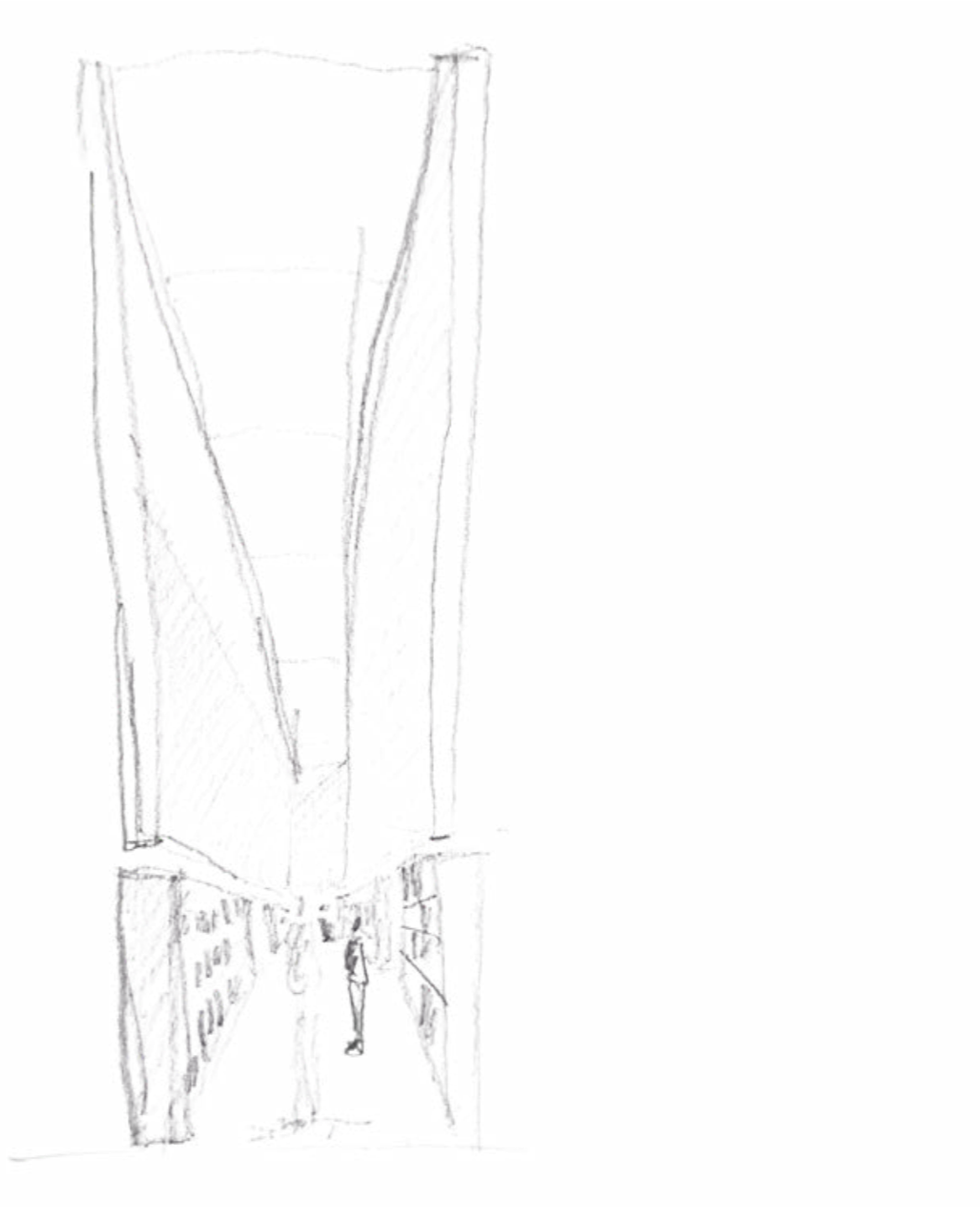
Lys fra taket i et høyt toalettrom

Vannspeilet
Et sted å hvile øynene når man løfter blikket fra boka

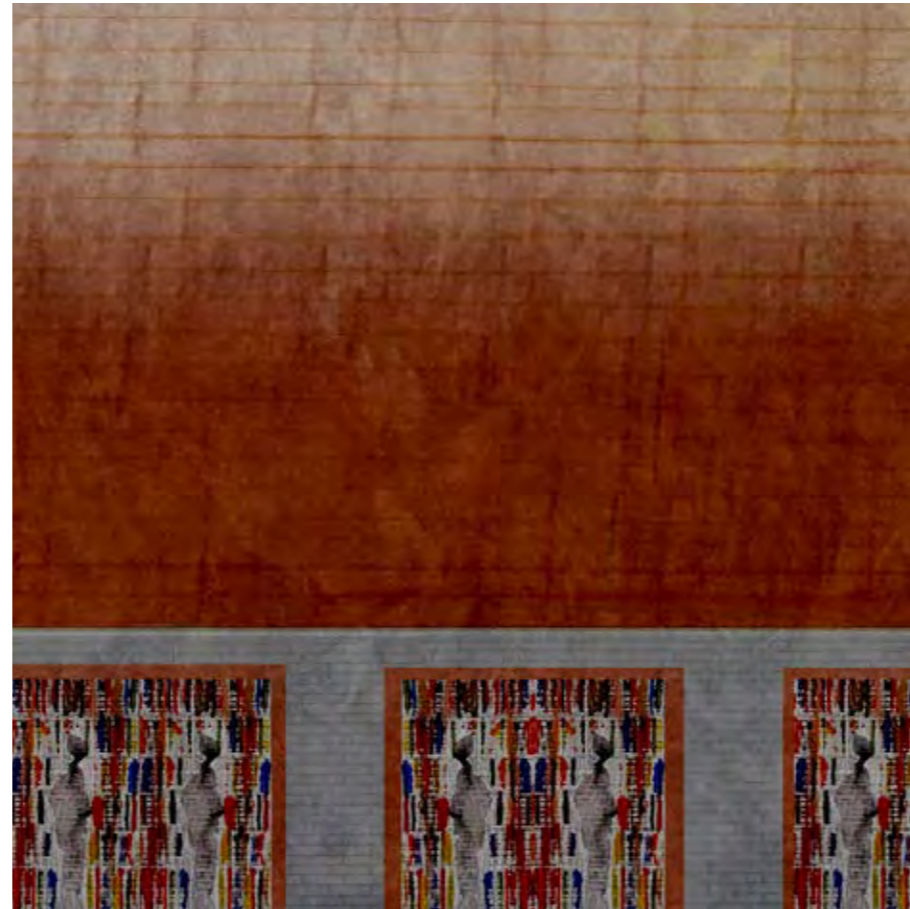

snitt B
1:200 (A3)

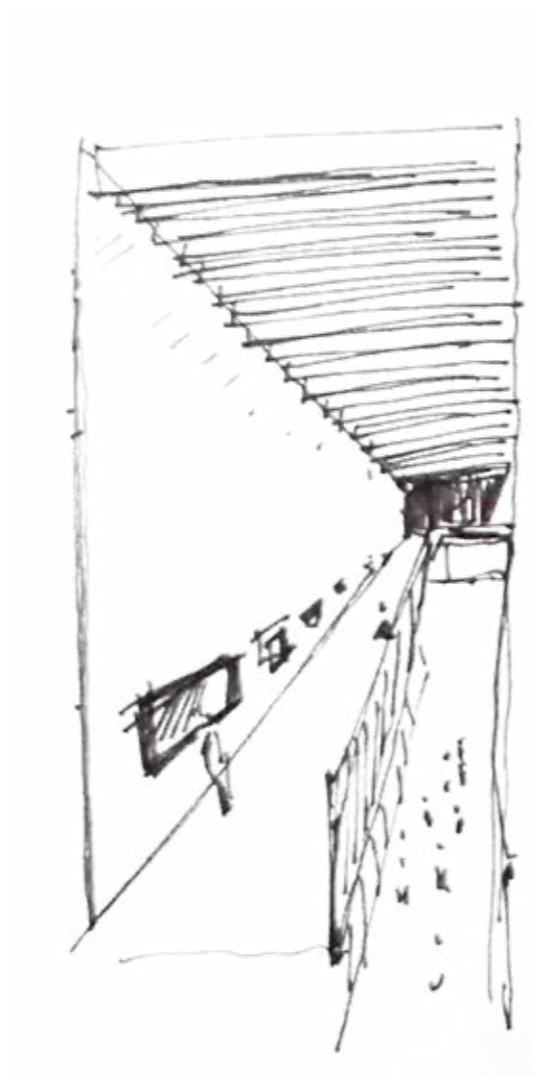

Bokrommet

Kanskje det er sånn?

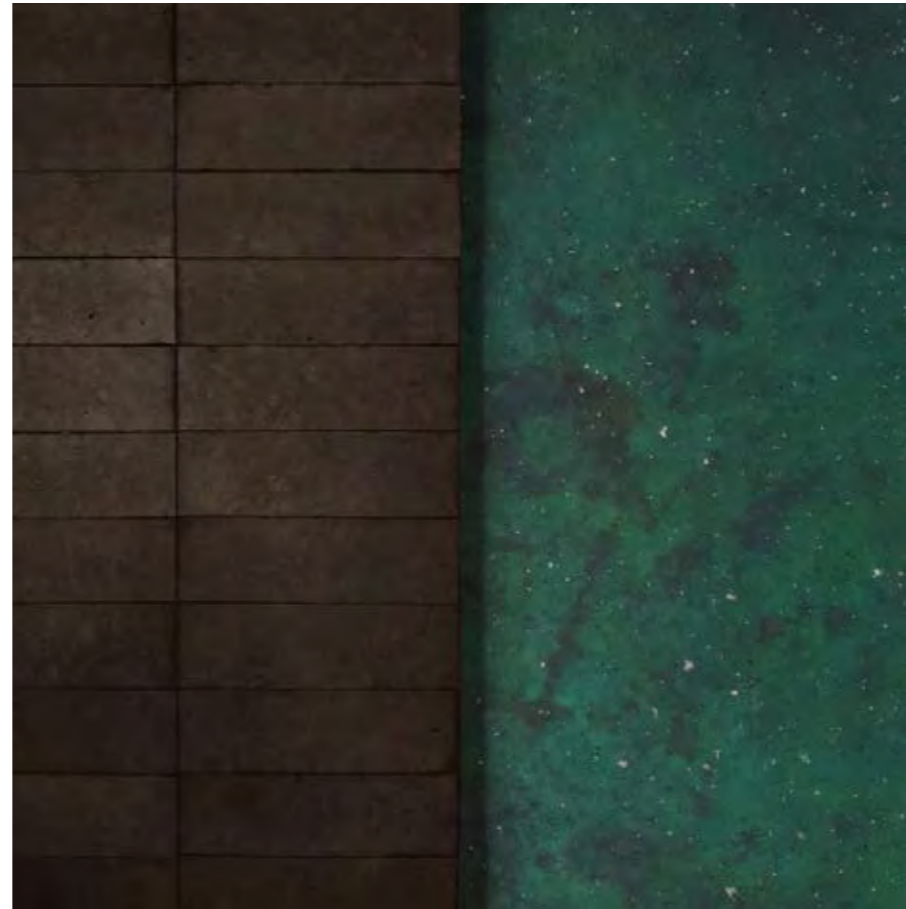
Galleriet

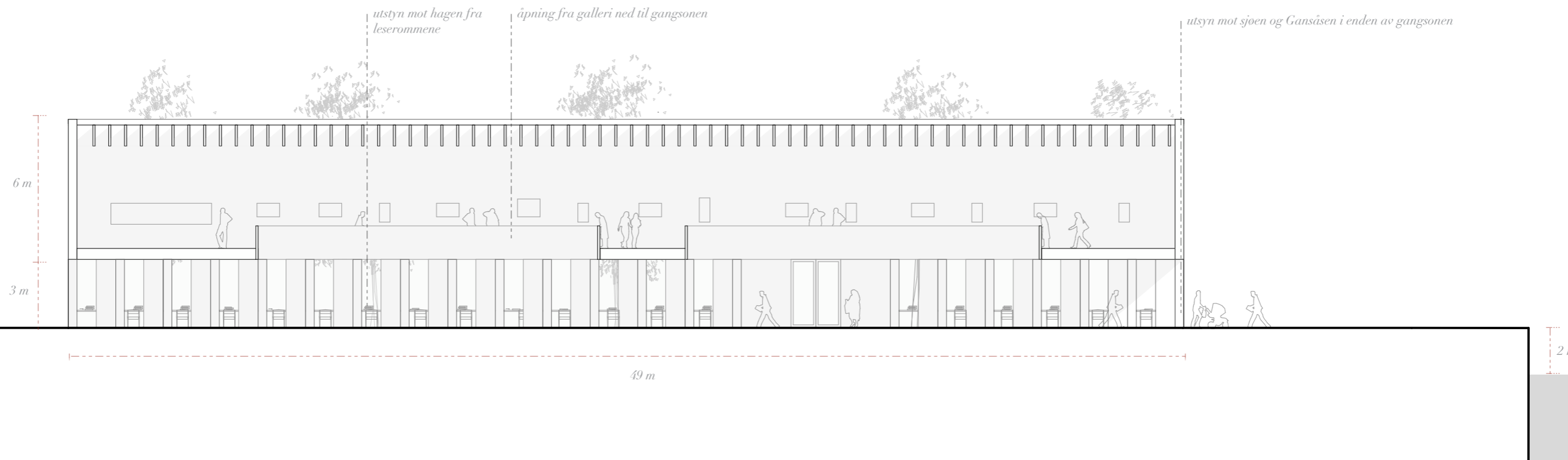
Galleriet, med diffust lys fra himmelen gjennom taket

Vannspeilet

Marktegl kunne erstatte asfalten som er på tomta i dag, og bli en vakker omramming av vannspeilet

utsyn mot hagen fra leserommene

åpning fra galleri ned til gangsonen

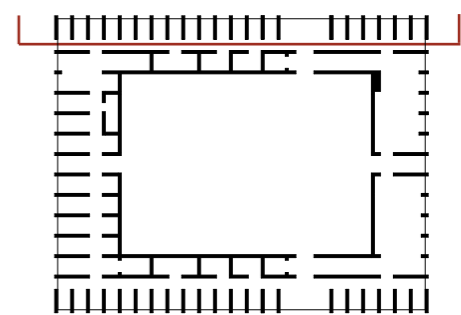
utsyn mot sjøen og Gansåsen i enden av gangsonen

6 m

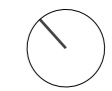
3 m

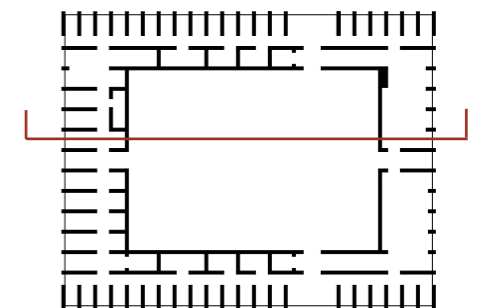
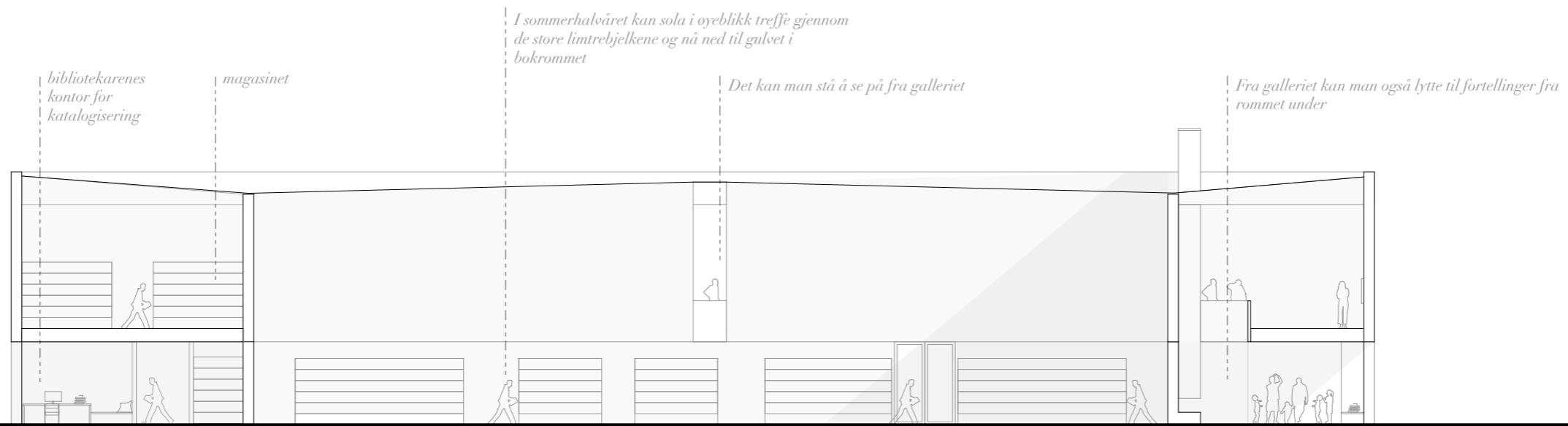
49 m

2 m

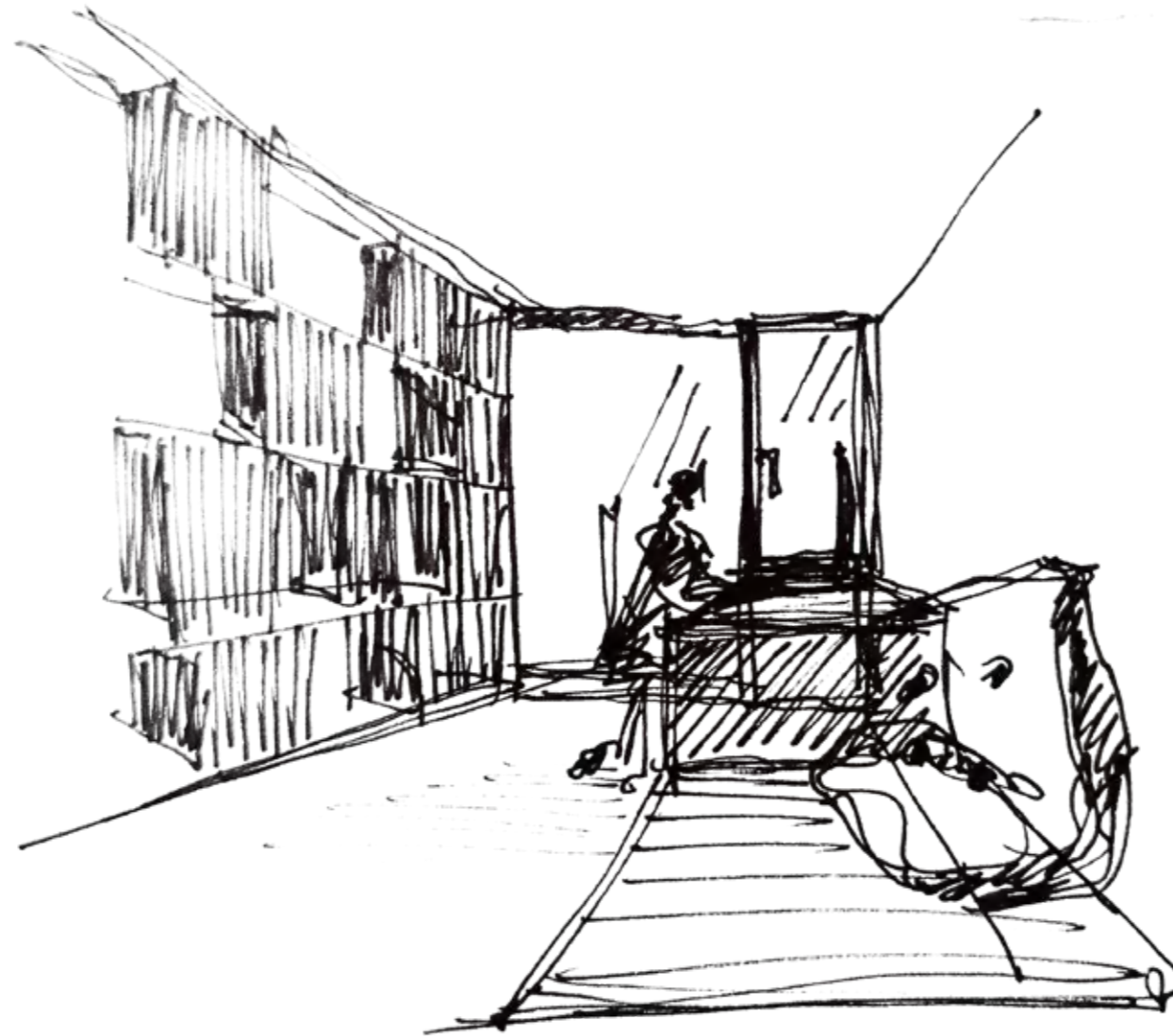
snitt C
1:200 (A3)

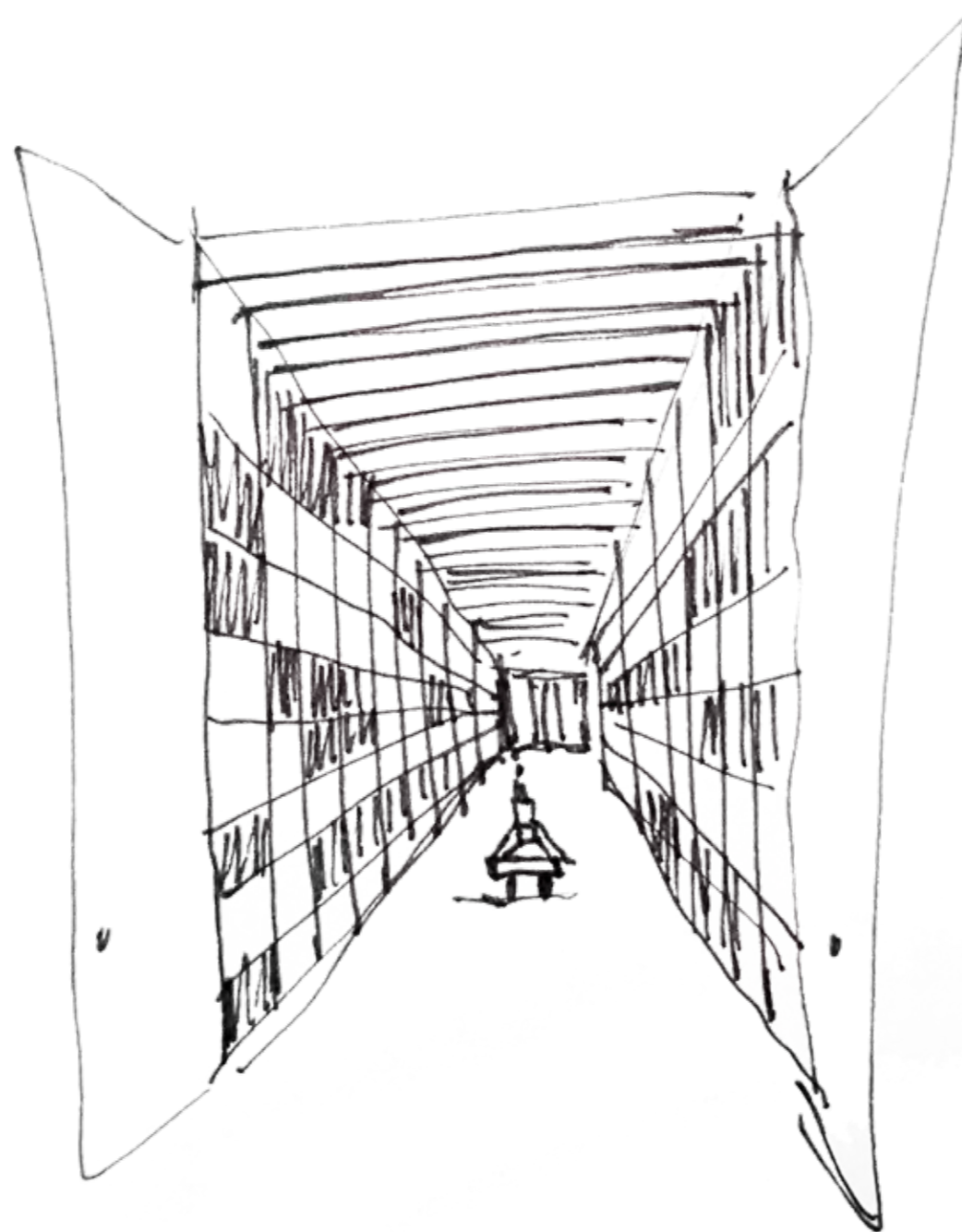

snitt C
1:200 (A3)

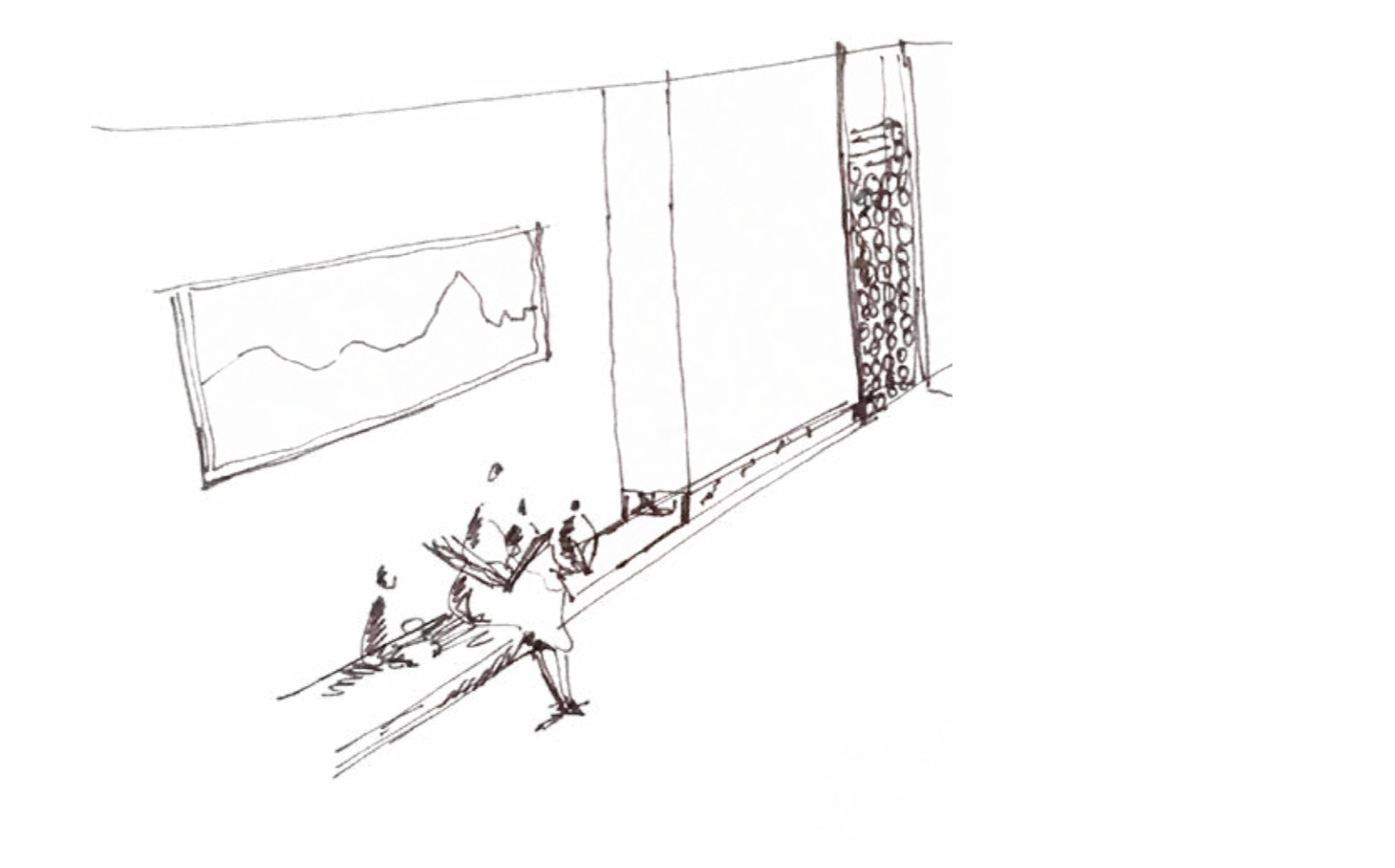

Kontor for katalogisering

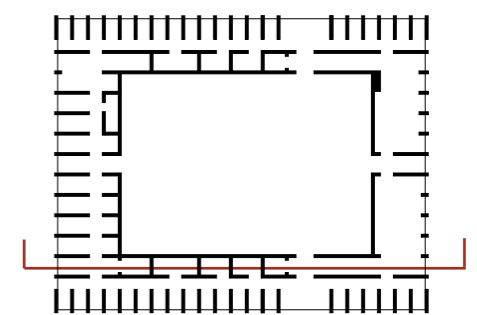
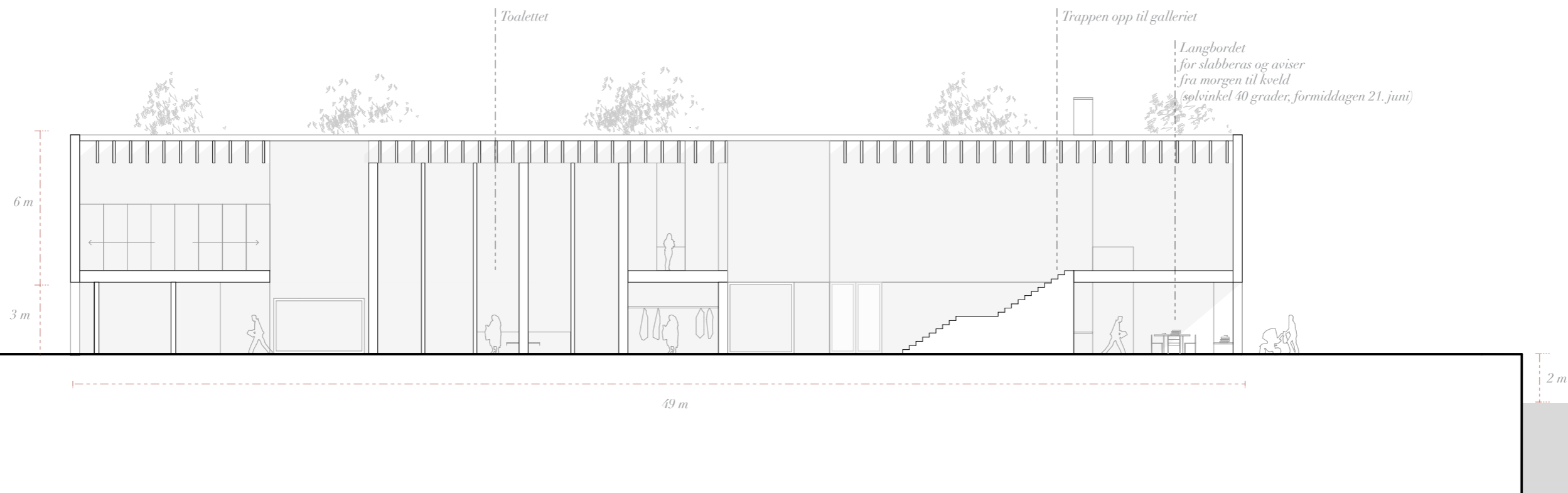
Magasinet

Rom for fortellinger

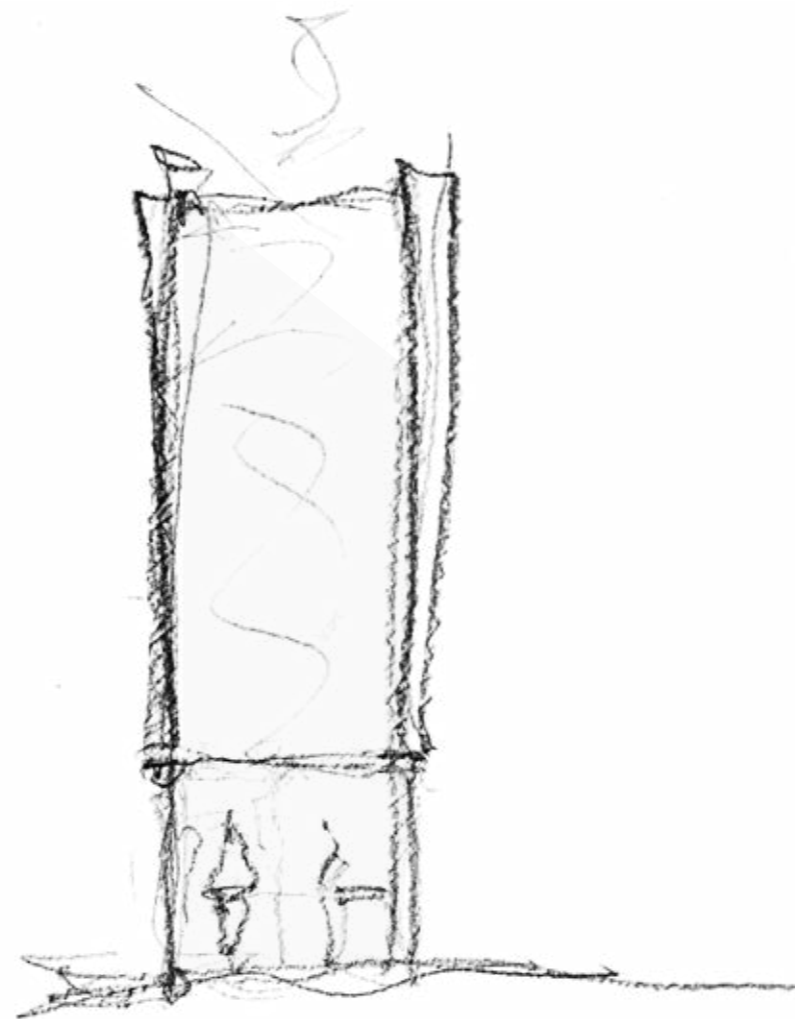

Stemningfull utsikt å lytte til fortellingene til, en dag i januar

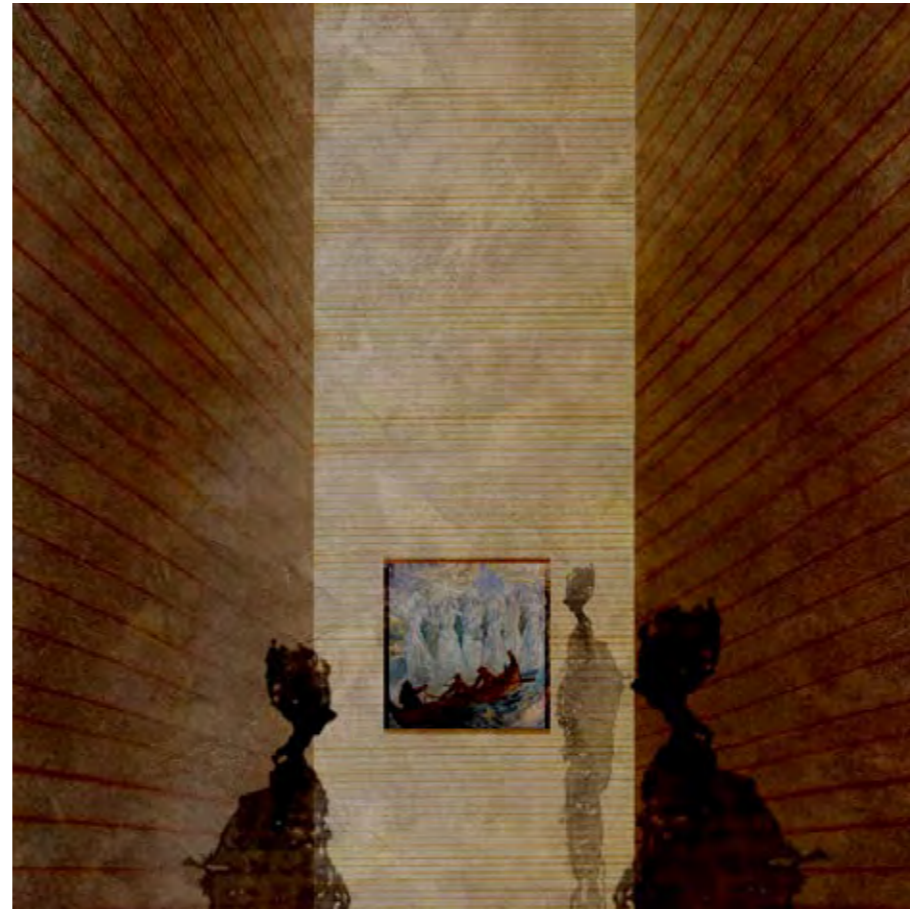

snitt E
1:200 (A3)

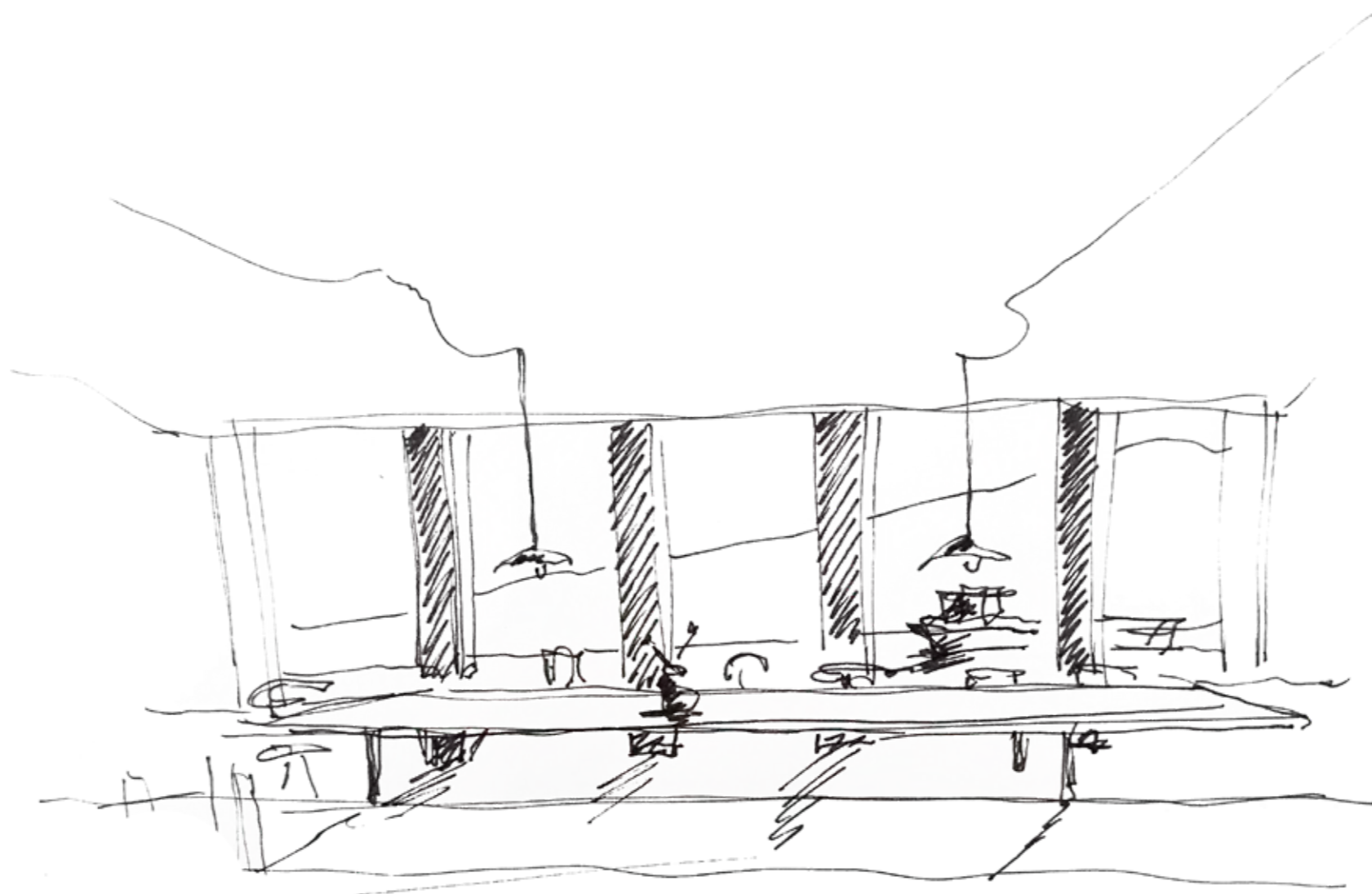

Toalettet

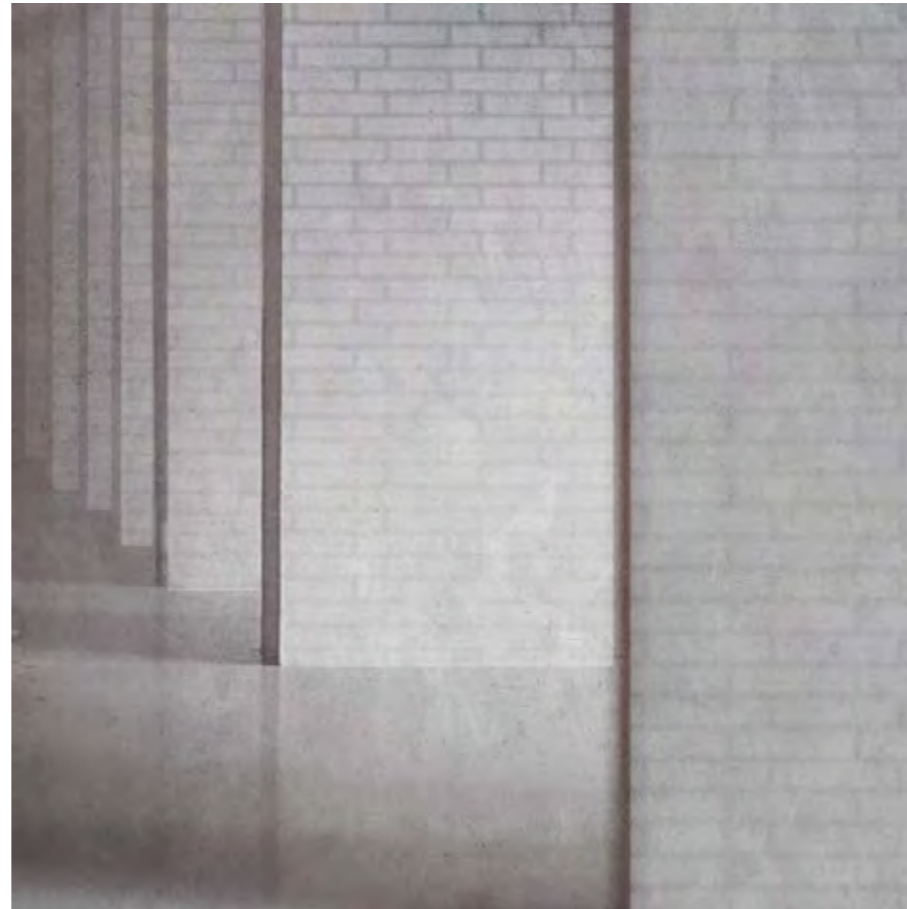
Trappen opp til galleriet

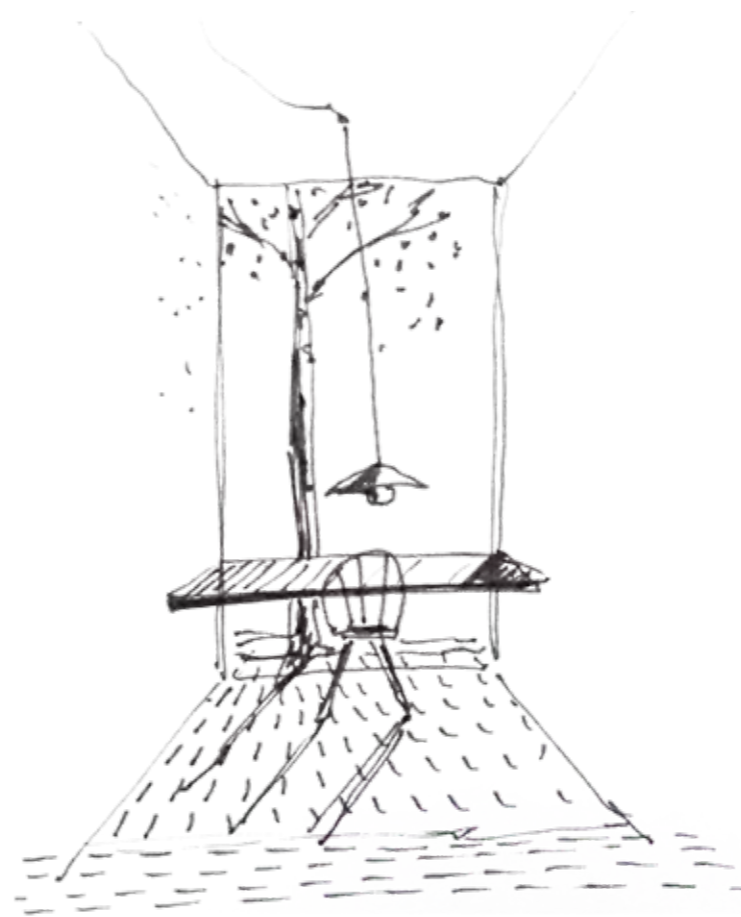
Langbordet

Gangsonen

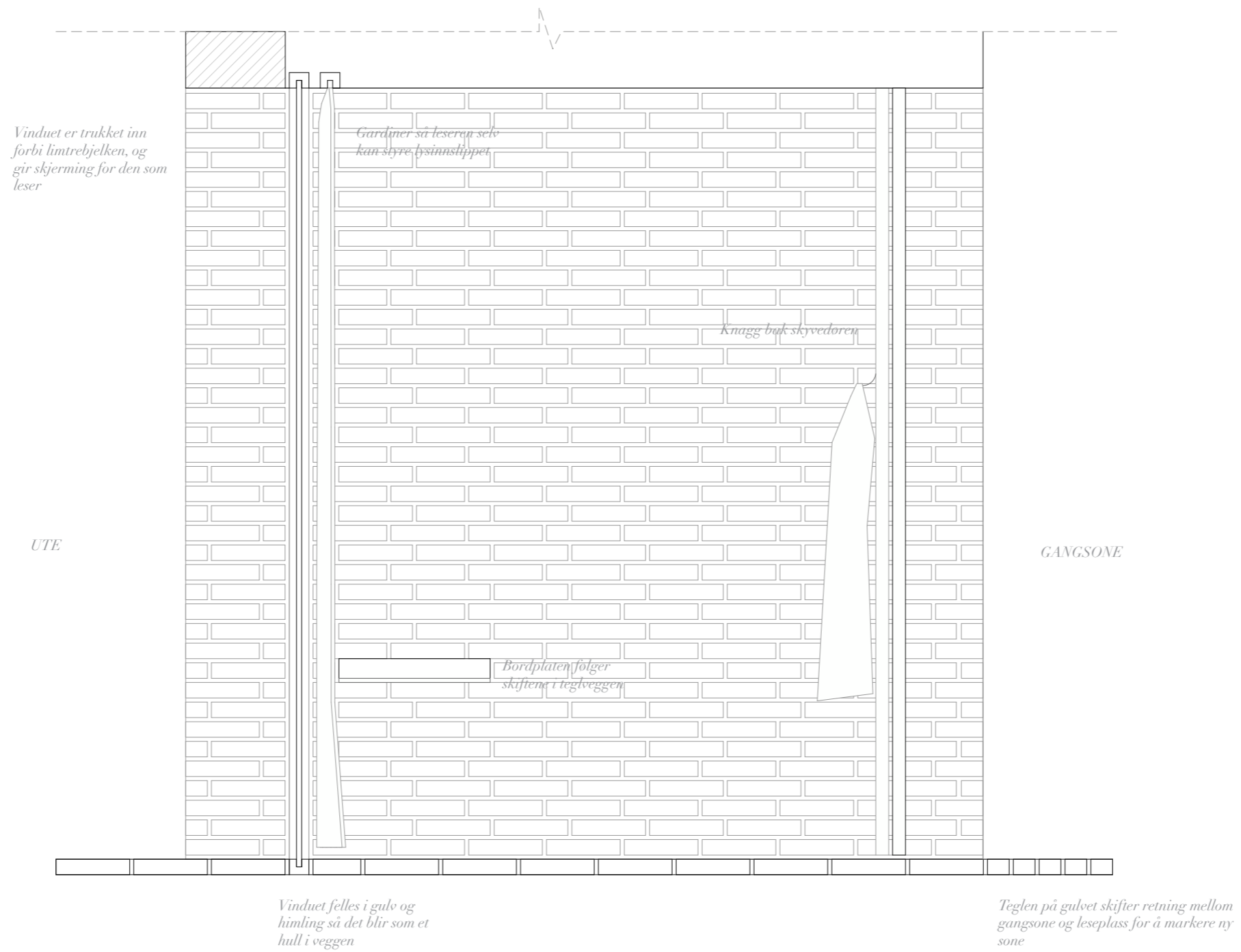
Gangsonen som får lys inn fra siden, gjennom leserommene

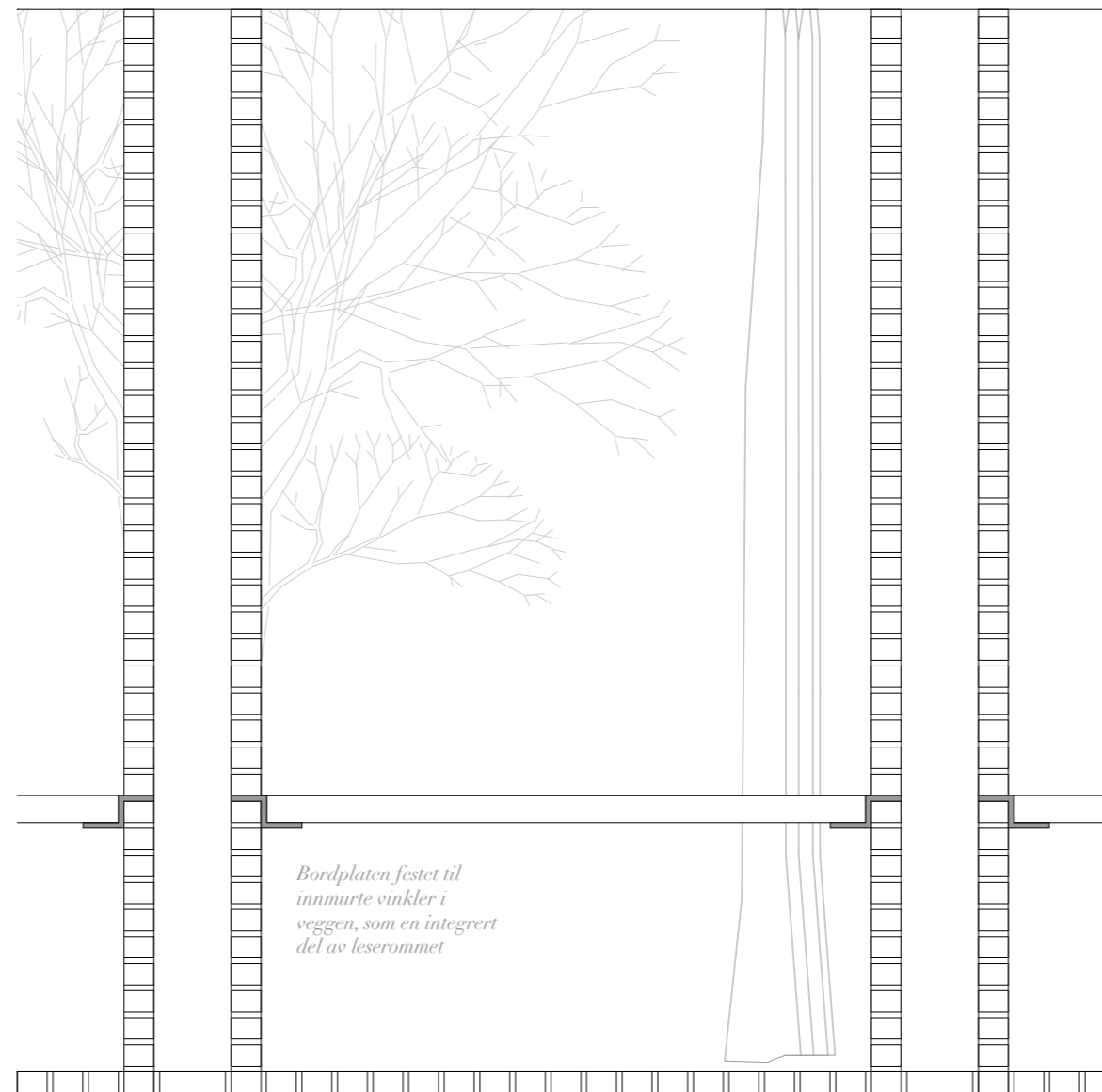
Leserommet

Leserommene kan lukkes av med skyvedører av tekstil spent opp i treramme, for skjerming av leseren og demping av lyd. Den som går gjennom gangsonen, ser skygger fra lyset utenfor på en gjennomskinnelig tekstil, eller får se glimt ut. Og når det er mørkt ute, blir lyset fra leserommene gjennom tekstilen med på å gjøre gangsonen til et helt spesielt rom.

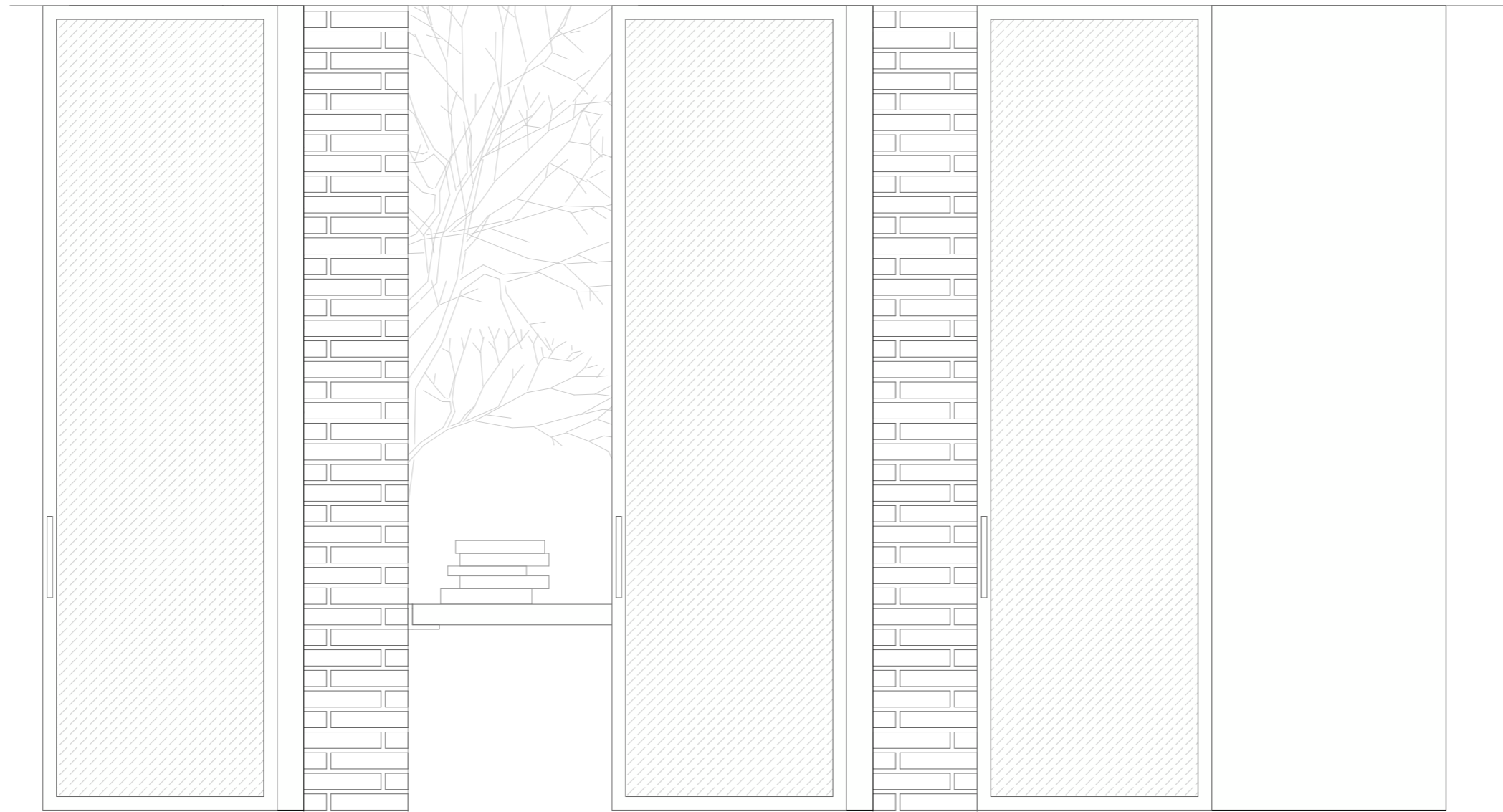

*Snitt gjennom leserommet
1:20 (A3)*

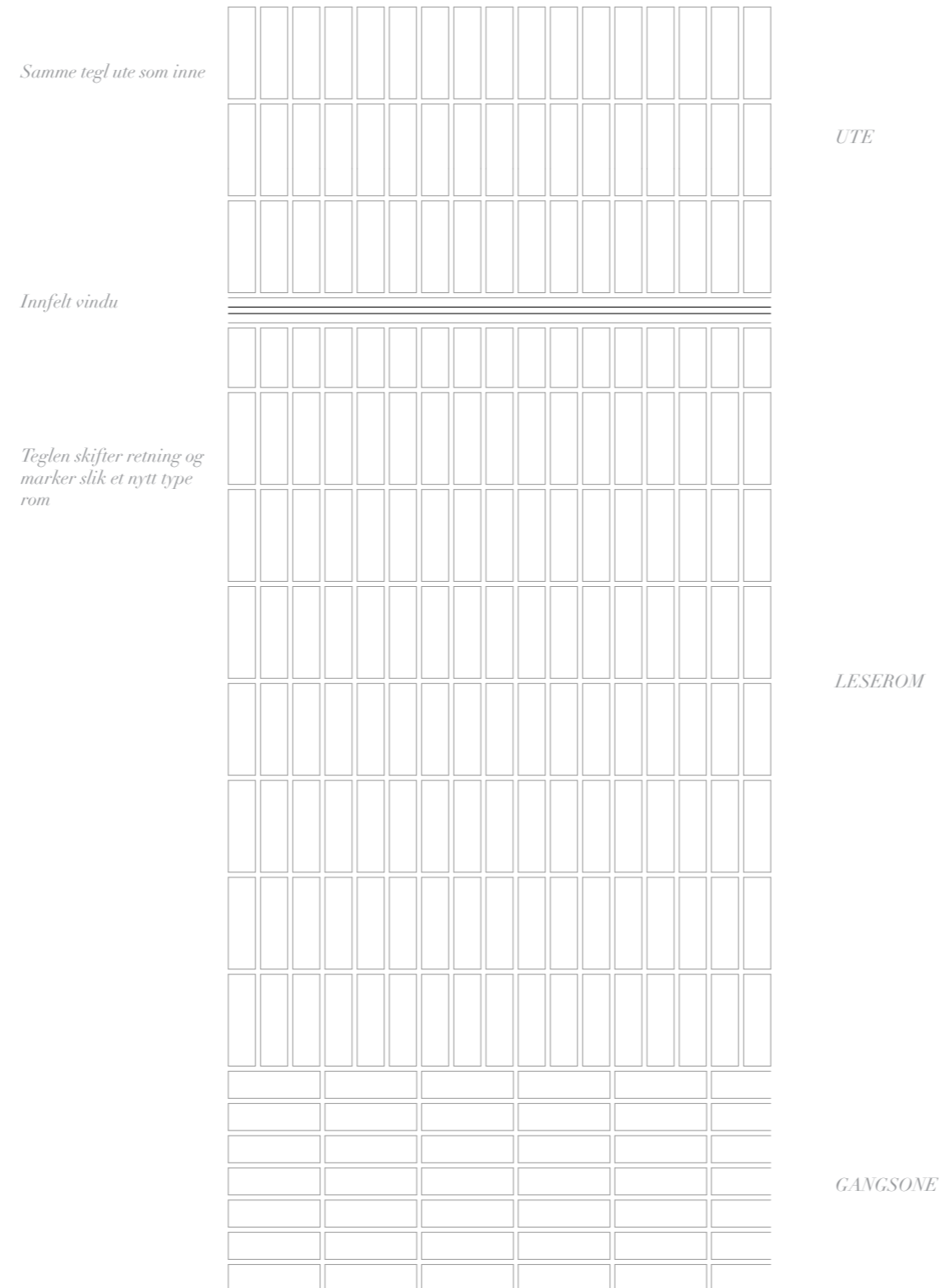
*Bordplaten festet til
innmurte vinkler i
veggen, som en integrert
del av leserommet*

*Snitt gjennom leserommet
1:20 (A3)*

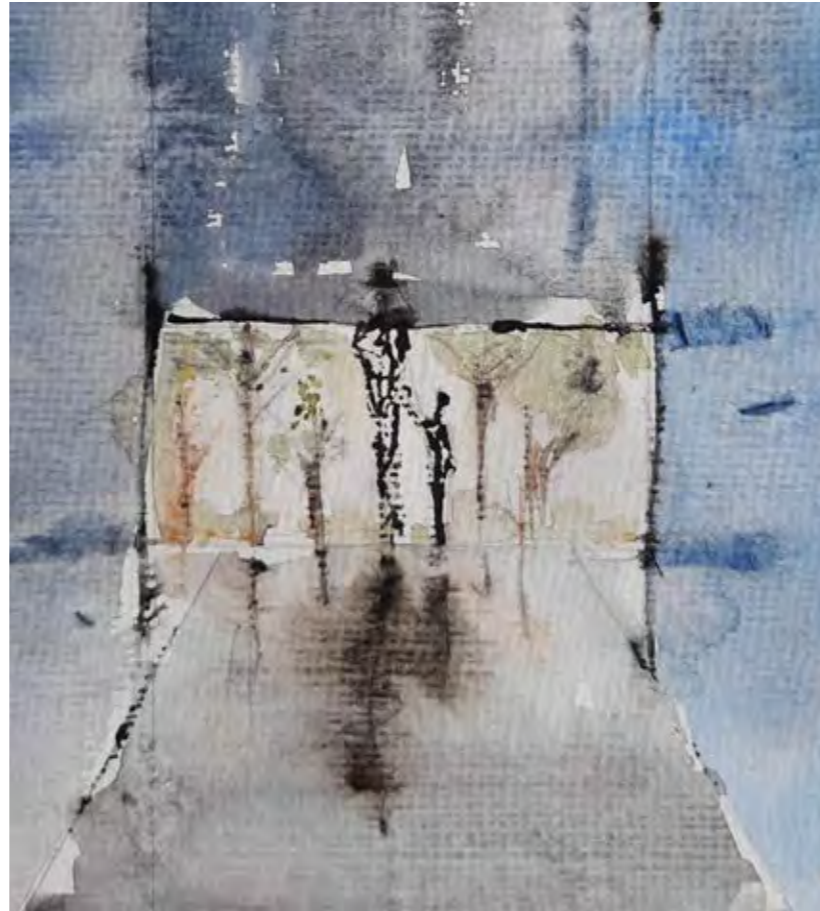

*Tekstil spent opp i
trerammer.
Harstad har tidligere
hatt en ull-og
tekstilindustri i området,
og det ville være fint om
det fantes tradisjoner for
farger eller mønstre som
kunne tas igjen her.*

*Oppriss mot leserommet fra gangsonen
1:20 (A3)*

*Oppriss av tegl i gulv
1:20 (A3)*

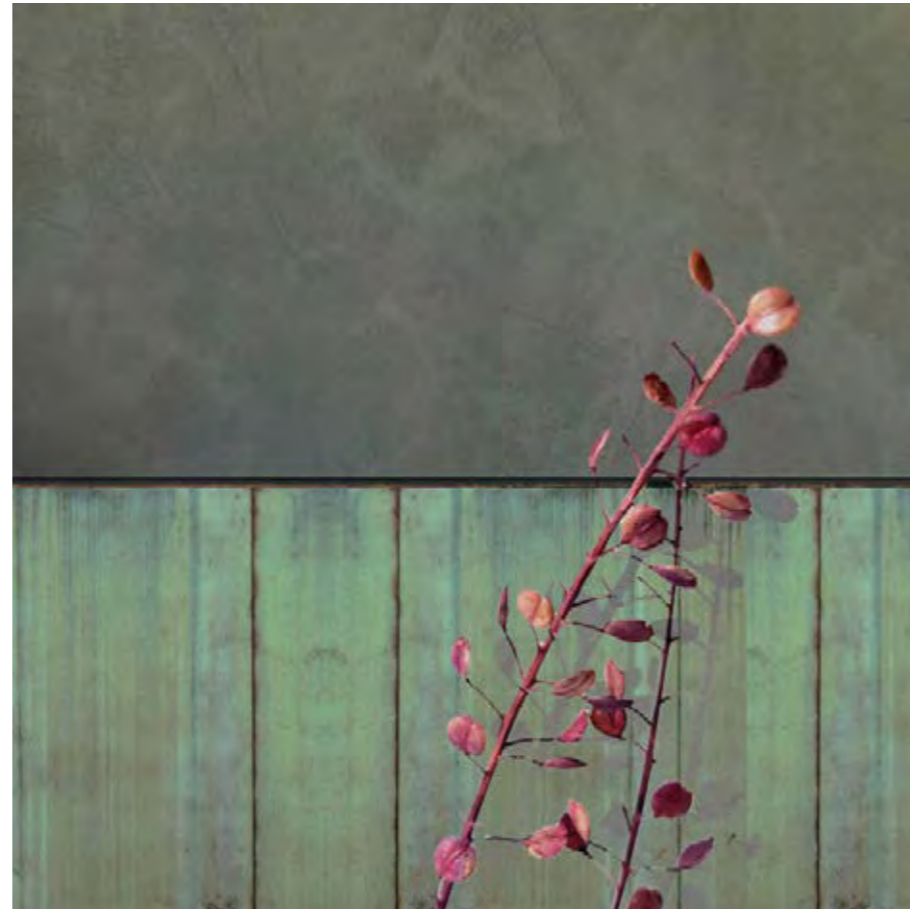
Tidlig skisse av glimt ut

Vinduene i leseklassen som hull i veggen

Hagen

Trærne kaster skygger og endrer farge gjennom året

Havnepromenaden

Harstad sentrum og havnepromenaden fra sjøen

REFERANSER

Bøker:

Daoud, Kamel. *Zabor eller salmene*. Solum bokvennen, 2019.

Lobell, John. *Between Silence and Light: Spirit in the Architecture of Louis I. Kahn*. Colorado: Shambhala Publications, 2008, først utgitt 1979.

Norberg-Schulz, Christian. *Mellom jord og himmel: en bok om steder og hus*. Oslo: Pax forlag, 1992, først utgitt 1978.

Norberg-Schulz, Christian. *Øye og hånd*. Oslo: Gyldendal, 1997.

Avhandling:

Greve, Anniken. *Her: Et bidrag til stedets filosofi*. Avhandling for Dr. Art.-graden. Universitetet i Tromsø. 1998.

Tidsskrift:

Andersson, Dag T. "Ingenmannslandet". FLETTVERK 1, nr. 1 (2014)

Nettsider:

Harstad kommune. "Ny kino og bibliotek?" Sist oppdatert 21.11.18. Hentet 21.08.19. <https://www.harstad.kommune.no/ny-kino-og-bibliotek.471814.no.html> Se saksdokument: <http://einnsyn.harstad.kommune.no/eInnsyn/DmbHandling/ShowDmbHandlingDocument?dmbId=34176&caseType=CasesFremlegg®istryEntryId=535983>

Harstad kommune. "Kunststien". Hentet 26.05.20. <https://www.harstad.kommune.no/kunststien.462274.no.html>

NAOB. "Bibliotek" hentet 25.05.20. <https://naob.no/ordbok/bibliotek>

NAOB. "Sted" hentet 25.05.20. <https://naob.no/ordbok/bibliotek>

NAOB. "Lys" hentet 25.05.20. <https://naob.no/ordbok/bibliotek>

NAOB. "Ord" hentet 25.05.20. <https://naob.no/ordbok/bibliotek>

NAOB. "Park" hentet 25.05.20. <https://naob.no/ordbok/bibliotek>

Foto og illustrasjoner:

Alle foto og illustrasjoner er private, bortsett fra:

S. 23 "Fra strandsted til by"

Norman, Magdalene. Havnefronten i Harstad. Foto. Ca. 1915. Trondanes distriktsmuseum. Hentet fra Hage et al., Arkitektur i Nord-Norge, 348.

S. 23 "Rik indutri"

Berthung, John/Harstad Tidene. Sneller og maskineri inne på Norulls ullvarefabrikk. Foto. Ca. 1960. Sør-Troms Museum. Hentet 13.04.20. <https://digitaltmuseum.no/021017512514/sneller-ogmaskineri-inne-pa-norulls-ullvarefabrikk>

S. 27 "Festspillene i Nord-Norge"

Kristbjörnsson, Hörður. *Festspillplakaten 2020*. Hentet 13.04.20. <https://festspillnn.no/nb/nyheter/festspillplakaten-2020>

S. 55 "Asker krematorium"

Prosjekt tegnet av Carl-Viggo Holmebakk. Alle tre foto er hentet fra kontorets hjemmeside: <http://www.holmebakk.no/index.html>

ORDPARK

Nye rammer for Harstad bibliotek